

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΡΣΑΛ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

Επιβλέπων Καθηγητής:

Σταθάκης Γεώργιος

Φοιτήτρια:

Στάθολου Μαρία

Εισαγωγή

7 Ιουνίου 1947, ο υπουργός εξωτερικών Μάρσαλ αναγγέλλει στο πανεπιστήμιο Harvard το Σχέδιο των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής για την οικονομική ανασυγκρότηση της Ευρώπης, γνωστό ως «Σχέδιο Μάρσαλ». Η ημερομηνία αυτή σηματοδοτεί από τη μία, την έναρξη παροχής σημαντικής οικονομικής βοήθειας για την Ευρώπη, αλλά και από την άλλη, την εφαρμογή και τη συνέχεια της επεκτατικής εξωτερικής πολιτικής της Αμερικής που είχε υιοθετηθεί από το 1920¹. Αντικείμενο της παρούσας εργασίας, είναι η μελέτη του Σχεδίου Μάρσαλ και πως από αυτό προέκυψε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Ενοποίηση.

Το βασικό διάγραμμα της μελέτης που ακολουθεί έχει ως εξής: αρχικά θα γίνει μια αναφορά στην Αμερικανική διπλωματία, από το 1945 μέχρι την έναρξη του Σχεδίου Μάρσαλ, ενώ (παράλληλα) θ' αναφερθεί η πολιτικοοικονομική κατάσταση της Ευρώπης την περίοδο 1945-1947. Το 1948, έτος έναρξης παροχής βοήθειας στην Ευρώπη έχουμε την ίδρυση του Οργανισμού Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΕΚ), ο οποίος ήταν υπεύθυνος για την κατανομή βοήθειας ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης. Αφού γίνει μια εκτενής αναφορά στην Επιτροπή Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (CEEC) και στον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (ΟΕΕΚ), θα προχωρήσουμε στην αλλαγή στάσης που υιοθετούν οι αμερικάνοι όσον αφορά την παροχή βοήθειας, αλλά και την εξωτερική τους πολιτική γενικότερα το 1949.

Η ανακοίνωση του Σχεδίου Schuman, το Μάιο του 1950, η έναρξη της διάσκεψης για την εφαρμογή του στο Παρίσι τον Ιούνιο του ίδιου χρόνου, είναι από τα βασικότερα θέματα που θ' αναπτυχθούν στη συνέχεια. Τον επόμενο

¹ Σ' ένα μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας, η μελέτη του Σχεδίου Μάρσαλ είναι αποκομμένη από την ιστορία των ΗΠΑ. Οι μελέτες που συνδέουν το Σχέδιο Μάρσαλ με την πολιτική της εποχής του 1920 καθώς και της πολιτικής του "New Deal" είναι σχετικά πρόσφατες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση του Hogan στο βιβλίο του *The Marshall Plan*, όπου αναλύει το Σχέδιο Μάρσαλ ως λογική συνέπεια της εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής της Αμερικής που έχει ξεκινήσει από το 1920 και όχι στο πλαίσιο του Ψυχρού πολέμου.

Ενδεικτική βιβλιογραφία για το θέμα:

Kim McQuaid, "Corporate Liberalism in the American Business Community, 1920-1940" *Business History Review* 52, Autumn 1978 342-68, Grand McConnell, *Private Power and American Democracy*, New York 1966,

Βλ. M. J. Hogan, *The Marshall Plan*, Cambridge university press, Cambridge 1987, σελ 1-25

χρόνο (1951) έχουμε τη μετατροπή του Σχεδίου Μάρσαλ σε Βοήθεια Αμοιβαίας Ασφάλειας (Mutual Security Aid).

Η μελέτη του Σχεδίου Μάρσαλ στην βιβλιογραφία γενικότερα, προσεγγίζεται από τρεις διαφορετικές σχολές σκέψης.² Σύμφωνα με την πρώτη, το Σχέδιο Μάρσαλ σχεδιάστηκε στα πλαίσια της εξωτερικής πολιτικής της Αμερικής με σκοπό από τη μια, να βοηθήσει τις οικονομίες της Δ. Ευρώπης να ανασυγκροτηθούν μετά τον πόλεμο³, αλλά και από την άλλη, για να αναχαιτίσουν την επέκταση των Σοβιετικών⁴. Σύμφωνα με την δεύτερη σχολή σκέψης, η αμερικανική βοήθεια είχε ως στόχο να μεταβάλλει τον τρόπο σχεδιασμού της οικονομικής πολιτικής της Ευρώπης. Θέλησε δηλαδή να «εξάγει» στην Ευρώπη το Αμερικανικό μοντέλο.⁵ Η σχολή αυτή επηρεάστηκε από την εμπειρία του New Deal στις ΗΠΑ, σύμφωνα με την οποία επαναπροσδιορίζονται οι εργασιακές σχέσεις και οι μισθοί με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας και των επενδύσεων. Βέβαια προκύπτει το ερώτημα κατά πόσο θα μπορούσαν αυτές οι τεχνικές να εφαρμοστούν με επιτυχία στην Ευρώπη, της οποίας η υποδομή της ήταν τελείως διαφορετική από αυτή των ΗΠΑ.⁶

Η τρίτη σχολή σκέψης υποβαθμίζει την σπουδαιότητα του Σχεδίου Μάρσαλ. Βασικοί εκπρόσωποι της σχολής αυτής είναι οι Abelhauser, Milward. Σύμφωνα με τον πρώτο, ο οποίος αναφέρεται στην περίπτωση της Γερμανίας, η προσφορά κεφαλαίου και εργασίας, ήταν αρκετή ώστε να υποστηρίξει την ανάπτυξη, χωρίς την παροχή βοήθειάς. Όμοια, ο Milward υποστηρίζει ότι η

² Βλ. B. Eichengreen, Mainsprings of economic recovery in post-war Europe, στο: *Europe's post war recovery*. Editor: Barry Eichengreen, Cambridge University Press, Cambridge, 1995, σελ.16

και Γ. Σταθάκης *Το Δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ*. Υπό έκδοση.

³ Κυριότεροι υποστηρικτές της άποψης αυτής είναι οι Ellis H, *The Economics of freedom*, New York:Harper και Price *The Marshall plan*, Ithaca, NY: Cornell university Press

⁴ Βλ J. M. Jones, *The Fifteen Weeks*, New York, Harcourt, Brace & World, 1955

⁵ Ο Maier στο άρθρο του: "The Politics of productivity: Foundations of American International economic Policy after the War" υποστηρίζει ότι αυτό που είχε σημασία για την οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης ήταν η πολιτική επιρροή του Σχεδίου Μάρσαλ και όχι το αποτέλεσμα της χρηματοδότησης. Βλ. Maier, *The Politics of productivity: Foundations of American International economic Policy after the War*", *International organization* 31, Autumn 1997

Το ίδιο επιχείρημα επεξεργάστηκαν και οι Eichengreen και Uzan και DeLong και Eichengreen οι οποίοι προσπάθησαν να κάνουν διάκριση ανάμεσα σε χρηματοδοτικές και μη χρηματοδοτικές συνέπειες του Σχεδίου Μάρσαλ.

Βλ Reichlin Lucrezia, *The Marshall Plan Reconsidered*, στο *Europe's post war recovery*. Editor: Barry Eichengreen, Cambridge university Press, Cambridge, 1995, σελ 40

⁶ Βλ. Reichlin Lucrezia, *The Marshall Plan Reconsidered*, στο *Europe's post war recovery*. Editor: Barry Eichengreen, Cambridge university Press, Cambridge, 1995, σελ 46-47

ανάπτυξη, είχε αρχίσει έτσι κ' αλλιώς πριν από το Σχέδιο Μάρσαλ. Οι αποταμιεύσεις των Ευρωπαίων ήταν αρκετές ώστε να υποστηρίξουν την ανάπτυξη και σε οποιαδήποτε περίπτωση, η βοήθεια δεν ήταν περισσότερο από το 10% των επενδύσεων που έκανε η Ευρώπη την περίοδο αυτή.

Η παρούσα ανάλυση δεν θα δεσμευτεί σε κάποιες από τις παραπάνω σχολές σκέψης, αλλά θα επικεντρωθεί στο ζητούμενο, που είναι η δημιουργία της ευρωπαϊκής οικονομικής εννοποίησης μέσα από το Σχέδιο Μάρσαλ.

Δρόμος προς το Σχέδιο Μάρσαλ

Στις αρχές της δεκαετίας του 1940, αυτό που είχε σημασία για την Αμερική ήταν η διάδοση στο εξωτερικό «του αμερικανικού ιδεώδους» που πρέσβευε ο πρόεδρος Ρούσβελτ και οι Ρεπουμπλικάνοι οπαδοί του. Οι βασικότερες αρχές – ιδεώδη της αμερικανικής πολιτικής την περίοδο αυτή ήταν:

A) Η αρχή του Lend-Lease,

B) Οι τέσσερις Ελευθερίες (The four freedoms), και

Γ) το Καταστατικό Ατλαντικού (Atlantic Charter)⁷.

Σύμφωνα με την αρχή του Lend-Lease, η Αγγλία και ενδεχομένως και οι άλλες συμμαχίες θα μπορούσαν να «ενοικιάζουν» τα υλικά που τους χρειαζόνταν για τον πόλεμο από τις ΗΠΑ επιστρέφοντας τα ή πληρώνοντας τα στο τέλος του πολέμου. Σε αντάλλαγμα της βοήθειας αυτής, αυτοί που απολάμβαναν την βοήθεια, θα έπρεπε να θέσουν κάποιες προτεραιότητες στην πολιτική τους, όπως είναι η επέκταση της παραγωγής και της απασχόλησης, ο περιορισμός των διακρίσεων στο διεθνές εμπόριο, η μείωση των δασμών και άλλων εμποδίων στο εμπόριο.

Οι τέσσερις ελευθερίες, που ανακοινώθηκαν στο ετήσιο μήνυμα το Ρούσβελτ στο Κογκρέσο τον Ιανουάριο του 1941, θεωρήθηκαν ως η πιο πετυχημένη συμβολή των ΗΠΑ στην ιδεολογική διαμάχη του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου. Οι ελευθερίες αυτές ήταν για όλο τον κόσμο οι εξής:

1. Η ελευθερία έκφρασης και λόγου,
2. η ελευθερία για κάθε άτομο να υπηρετεί το Θεό με το δικό του τρόπο,

⁷ Βλ. David W. Ellwood, *Rebuilding Europe Western Europe, America and Postwar Reconstruction*, London., Longman 1992, σελ 20

3. η ελευθερία από την φτώχεια, το οποίο σε παγκόσμιους όρους σημαίνει οικονομικές συνεργασίες οι οποίες θα εξασφάλιζαν σε κάθε έθνος μια υγιή και ειρηνική ζωή για τους πολίτες του και
4. η ελευθερία από το φόβο, το οποίο σήμαινε παγκόσμια μείωση των εξοπλισμών σε τέτοιο βαθμό και με τόσο λεπτομερή τρόπο, ώστε κανένα κράτος να μην μπορεί να κάνει φυσική επίθεση ενάντια σε οποιοδήποτε γείτονα.

Το Ατλαντικό Καταστατικό, αναφέρεται σε μια από κοινού ανακοίνωση των Ρούσβελτ και Τσώρτσιλ, για το σεβασμό των εθνικών δικαιωμάτων, την ελευθερία του εμπορίου, και την διευθέτηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Παρατηρούμε ότι όλα τα παραπάνω κείμενα αναφέρονται στη συλλογική ασφάλεια ανά τον κόσμο, το ελεύθερο εμπόριο ανάμεσα στα κράτη, και στην εξασφάλιση της ευημερίας των ατόμων. Η Αμερική, με τα παραπάνω έγγραφα, καθορίζει της προθέσεις της για ειρήνη, δεν προβάλλει όμως ακόμα κάποιο συγκεκριμένο Σχέδιο ανασυγκρότησης.

Πέρα όμως από τα καταστατικά τα κείμενα και τα ιδεώδη, οι αμερικάνοι συνειδητοποιούν ότι για να έχουν μια εγχώρια δυναμική οικονομία είναι απαραίτητη η ύπαρξη αμερικανικού εμπορίου και επενδύσεων, το οποίο με τη σειρά του απαιτούσε την ανοικοδόμηση των περισσότερων εμπορικών εταιρών στην Ευρώπη και την ενοποίηση τους σε ένα πολύπλευρο σύστημα παγκόσμιου εμπορίου. Υπάρχουν, λοιπόν, τέσσερα βασικά σημεία της αμερικανικής πολιτικής σύνθεσης τα οποία καθοδηγούν τους Αμερικάνους να «ξαναφτιάξουν την Δυτική Ευρώπη όμοια με τις ΗΠΑ»⁸, τέσσερα σημεία αμερικανικής πολιτικής που προσπαθούν να εφαρμόσουν στην Ευρώπη.

Το βασικότερο στοιχείο της σύνθεσης αυτής είναι η αρχή του «Φεντεραλισμού». Αυτό για την Ευρώπη θα σήμαινε την συγχώνευση των διαφορετικών ευρωπαϊκών εθνικοτήτων σε μία ενοποιημένη οικονομία κάτω από υπερεθνικές ρυθμίσεις οικονομικού σχεδιασμού και ελέγχου. Το δεύτερο σημείο της αμερικανικής πολιτικής σύνθεσης βασίζεται στην ενίσχυση της παραγωγικότητας στην Ευρώπη. Η ενίσχυση αυτή θα επιτυγχάνονταν με την αποκατάσταση- αναστήλωση των βιομηχανιών που υπάρχουν ήδη, με την

⁸ Βλ. Hogan. M. J., *The Marshall Plan*, Cambridge: Cambridge university press, 1987, σελ 22

αύξηση της παραγωγής στις περιοχές που έχουν πληγεί και μειώνοντας τους πιο αυστηρούς περιορισμούς στο ενδοευρωπαϊκό εμπόριο.

Το τρίτο στοιχείο αμερικανικής σύνθεσης το οποίο θα επέβαλλαν στην Ευρώπη είναι η μετατρεψιμότητα των νομισμάτων, ώστε να καταρριφθούν τα εμπόδια στις διμερείς συμφωνίες και ν' αναδυθεί μια ενιαία αγορά⁹. Το τέταρτο και τελευταίο στοιχείο της Αμερικανικής Σύνθεσης, ήταν η δέσμευση στις Κεϋνσιανές πολιτικές μακροοικονομικής διαχείρισης που οι ίδιοι υιοθετούσαν για την χώρα τους την περίοδο αυτή.

Στην Ευρώπη αντίθετα, οι βασικές προτεραιότητες ήταν να συντάσσουν κοινωνικά συμβόλαια, να δίνουν εγγυήσεις για πλήρη απασχόληση και πρόνοια για όλους. Κατά συνέπεια ο ρόλος του κράτους θα επεκτείνονταν ραγδαία και θα είχε εκσυγχρονιστικό ρόλο όταν θα άρχιζε η ανασυγκρότηση της βιομηχανίας και του εμπορίου¹⁰.

Εφαρμόζοντας τις προτεραιότητες αυτές της Αμερικανικής σύνθεσης στο εξωτερικό, θα προέκυπταν άμεσα ή έμμεσα, πολιτικά στρατηγικά και οικονομικά πλεονεκτήματα για την Αμερική¹¹. Όσο αφορά τα πολιτικά πλεονεκτήματα, οι σχεδιαστές του Σχεδίου Μάρσαλ, θα αντικαθιστούσαν το παλιό ευρωπαϊκό καθεστώς με αυτό που θα εξυπηρετούσε με τον καλύτερο τρόπο τα συμφέροντα τους στην ήπειρο. Και αυτό θα το έκαναν εφαρμόζοντας της αρχή του ομοσπονδιακού κράτους έτσι ώστε να δημιουργήσουν μια ενοποιημένη ευρωπαϊκή οικονομία όμοια με αυτή που υπήρχε στις ΗΠΑ.

Όσο αφορά τα στρατηγικά ενδιαφέροντα, μια ενωμένη Ευρώπη, ιδιαίτερα εάν αυτή καθοδηγείτε από υπερεθνικούς θεσμούς, θα βοηθούσε τον έλεγχο του Γερμανικού εθνικισμού και το συμβιβασμό της Γερμανικής επανόρθωσης με τις οικονομικές απαιτήσεις της Γαλλίας, όπως και αυτές για ασφάλεια. Με αυτό τον τρόπο θα δημιουργούνταν μια ισορροπία στην Δύση, αρκετή για να αναχαιτίσει την Σοβιετική Ένωση στην Ανατολή. Αυτό ήταν ένα

⁹ Η πολιτική αυτή των ΗΠΑ που επιδίωκαν για την Ευρώπη, έχει αρκετές ομοιότητες με την πολιτική υιοθετήθηκε και μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Στα μέσα του 1920, οι αμερικάνοι προσπαθούσαν να διευκολύνουν τις δυσκολίες στο ισοζύγιο πληρωμών της Ευρώπης, αγοράζοντας ευρωπαϊκά ομόλογα. Την ίδια περίοδο, οι τραπεζίτες και στις δύο πλευρές του ατλαντικού, πίεζαν για νομισματική σταθερότητα και μετατρεψιμότητα, στην βάση του χρυσού. Βλ. Maier S. Charles "The Two Postwar Eras And The Conditions Of Stability in Twentieth-Century Western Europe" *The American Historical Review* , Vol 86, No2, (April 1981) p.329

¹⁰ Βλ. David W. Ellwood, *Rebuilding Western Europe, America and Postwar Reconstruction*, London, Longman 1992, σελ 25

¹¹ Βλ. Hogan ο.π. σ27

σημαντικό σημείο της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, καθότι ο κίνδυνος ήταν άμεσος από χώρες όπως η Ιταλία και η Γαλλία όπου τα κομμουνιστικά ρεύματα ήταν ιδιαίτερα ισχυρά.

Τα οικονομικά ενδιαφέροντα για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης προέκυπταν από την εμπειρία της εγχώριας αγοράς, όπου ελεύθερες δυνάμεις αγοράς και κεντρικοί θεσμοί συντονισμού και ελέγχου έθεταν τις βάσεις για οικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα.

Όπως είδαμε προηγούμενα η ιδέα για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση υπήρχε στις ΗΠΑ από την εποχή των ρεπουμπλικάνων, όμως μετά το 1947, η ανάγκη για ολοκλήρωση γίνεται επιτακτική. Την περίοδο αυτή οι οικονομικές συνθήκες στην Ευρώπη χειροτερεύουν. Οι νικητές δεν μπορούν να διαπραγματευτούν μια τελική συνθήκη ειρήνης, η εμπόλεμη συμμαχία διαλύονταν και οι Σοβιετικοί άρχιζαν να σταθεροποιούν τον έλεγχο τους στην Ευρώπη. Οι εξελίξεις αυτές, οδηγούν τους Αμερικανούς να δουν την οικονομική ολοκλήρωση ως τον καλύτερο τρόπο για να πετύχουν τους οικονομικούς πολιτικούς και στρατηγικούς τους στόχους, στη μεταπολεμική Ευρώπη.

Το 1945 έως και το 1947 η κατάσταση στην Ευρώπη ήταν αρκετά δύσκολη. Ο λόγος βρισκόταν κυρίως στο ότι η καταστροφή της Γερμανίας και η κρίση παραγωγής άνθρακα, προκάλεσε μια σειρά από αλυσιδωτά προβλήματα. Οι εργάτες δεν μπορούσαν να δουλέψουν στα ερειπωμένα εργοστάσια. Επίσης υπήρχε μεγάλη έλλειψη στο ρουχισμό. Το κυριότερο όμως ήταν ότι οι άνθρωποι υποσιτίζονταν αφού δεν υπήρχε αρκετή ποσότητα φαγητού για όλους. Στην Αυστρία το 60-70% της βιομηχανίας παρακρατούνταν από τους Ρώσους με αποτέλεσμα να υπάρχει έλλειψη στις πιο βασικές ανάγκες. Ο χειμώνας πλησίαζε και δεν υπήρχε καθόλου άνθρακας σε μια πόλη που κατανάλωνε συνήθως 850.000 τόνους¹².

Η παροχή βοήθειας που υπήρχε την περίοδο από το 1943 μέχρι το 1946 γινόταν από την UNRRA, (Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, Βοήθειας και Αποκατάστασης) καθώς επίσης και από τη Διεθνή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης. Η UNRRA χρηματοδοτούνταν κατά 75% από

¹² ΒΛΕΙIwood, ο.π. σελ 31

τις ΗΠΑ και ήταν μια σημαντική παροχή βοήθειας σε ένα μεγάλο μέρος της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως επίσης στην Γιουγκοσλαβία, την Ελλάδα και την Ιταλία. Η UNRRA όμως δεν περιελάμβανε τη Δυτική Ευρώπη και δεν είχε κανένα έλεγχο στην ανασυγκρότηση της Γερμανίας, που ήταν η καρδιά της κρίσης το 1946-48.

Παρόλο που μέχρι τις αρχές του 1947, η Αμερική είχε ξοδέψει πάνω από 9 δις δολάρια, δεν υπήρχαν σημάδια ανάκαμψης στην Ευρώπη. Η βιομηχανική και η αγροτική παραγωγή βρισκόταν ακόμα σε πολύ χαμηλά επίπεδα.¹³ Ο κεφαλαιουχικός εξοπλισμός και τα εργοστάσια είχαν ανάγκη ολοκληρωτικής επανόρθωσης από τις ζημιές του πολέμου. Η έλλειψη του ανθρώπινου δυναμικού και των βασικών πηγών ενέργειας περιόρισαν την παραγωγή, ενώ η εξάντληση των αποθεμάτων χρυσού και δολαρίων έκανε ακόμα δυσκολότερο το διμερές εμπόριο μεταξύ των χωρών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να περιορίσει τις εισαγωγές βασικών αναγκών και να εμποδίσει τους Ευρωπαίους να συμμετάσχουν στα αμερικανικά σχέδια για πολυμερές σύστημα παγκόσμιου εμπορίου.

Σημαντικά προβλήματα όμως υπάρχουν και στον πολιτικό χώρο της Ευρώπης, σχετικά με τις μεταπολεμικές απαιτήσεις των χωρών. Η Γαλλία θέλει να πάρει την θέση της Γερμανίας, ως βιομηχανικό κέντρο της Ευρώπης και γενικότερα ως κινητήριος δύναμη για την νέα κατάσταση που δημιουργείται. Το Σχέδιο Μονέ (Monnet Plan) βασίζονταν σ' αυτή τη λογική. Σκοπός του Σχεδίου είναι να κάνει τις εξαγωγές της Γαλλίας πιο ανταγωνιστικές στη διεθνή οικονομία, ιδιαίτερα στην Ευρωπαϊκή οικονομία, όπου στόχος γίνεται η αντικατάσταση των Γερμανικών με τα Γαλλικά προϊόντα. Αυτό θα εξασφάλιζε την ασφάλεια που ζητούσαν οι Γάλλοι, θα βοηθούσε στη βελτίωση του εγχώριου επιπέδου ανάπτυξης και θα έβαζε τέλος στις πολεμικές διαμάχες

Όλοι συνειδητοποιούν ότι χωρίς την ανασυγκρότηση της Γερμανικής οικονομίας θα είναι δύσκολο να υπάρξει ανάκαμψη. Για τους Γάλλους η επιτυχία του Σχεδίου Μονέ, προαπαιτούσε την ανασυγκρότηση της Γερμανίας. Οι Γάλλοι παραγωγοί ατσαλιού είχαν απαιτήσεις από την εύφορη περιοχή του Ρούρ σε άνθρακα και κωκ (coke), ενώ η παραγωγή της Γερμανίας θα έπρεπε

¹³ Σε στατιστικούς όρους, η αγροτική παραγωγή στη Δυτική Ευρώπη, ήταν μόλις το 83% της ποσότητας του 1938, η βιομηχανική παραγωγή ήταν μόνο 88% και οι εξαγωγές, μόλις και μετά βίας το 59%. Βλ. Hogan, ο.π. σ30

να περιοριστεί ώστε να μην υπάρξει υπερπαραγωγή στην Ευρώπη. Οι αμερικάνοι κάνουν προσπάθειες για επανόρθωση της Γερμανικής οικονομίας, προτείνοντας την συμφωνία 4 δυνάμεων (Αμερική, Αγγλία, Γαλλία, Σοβιετική Ένωση) για την εγγύηση αποστρατικοποίησης της Γερμανίας με την άσκηση αυστηρών ελέγχων από τις δυνάμεις αυτές. Με τον τρόπο αυτό θ' ανακούφιζαν τις ανησυχίες της Γαλλίας για ασφάλεια και θα πίεζαν τους Σοβιετικούς να εγκαταλείψουν τις απαιτήσεις τους στην Ανατολική Ευρώπη.

Από τα μέσα του 1946 έως και τους πρώτους μήνες του 1947, γίνονται συντονισμένες προσπάθειες καθοριστικής σημασίας που θα οδηγήσουν στη δημιουργία του Σχεδίου Μάρσαλ. Οι προσπάθειες αυτές εντείνονται κυρίως στις αρχές του 1947. Συγκεκριμένα, μέχρι την συνάντηση των υπουργών εξωτερικών στη Μόσχα τον Μάρτιο- Απρίλιο του 1947, εκτός από το σχέδιο του 1946 για το επίπεδο βιομηχανίας (Level of Industry Plan) διακρίνουμε τις προσπάθειες των Acheson, του τμήματος Πόλεμου, των Kennan, και Clayton για την ανασυγκρότηση της Γερμανίας, και της Ευρώπης γενικότερα.

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση για τις προσπάθειες ανασυγκρότησης της Γερμανίας, διακρίνουμε δύο στάδια της Αμερικανικής πολιτικής ως προς την ανασυγκρότηση της Γερμανίας¹⁴. Την περίοδο 1942-1945 σκοπός της αμερικανικής πολιτικής γίνεται ο διαμελισμός της Γερμανίας. Έξαλλου, όταν παραδόθηκαν οι Γερμανοί, το Μάιο του 1945, τα κύρια αισθήματα ήταν η εκδίκηση και η πεποίθηση να καταστήσουν την Γερμανία για πάντα ανίκανη για οποιαδήποτε επίθεση. Το 1946 –1947, όμως διαφαίνεται η αλλαγή της αμερικανικής πολιτικής όσον αφορά τον διαμελισμό της Γερμανίας, προτείνονται, όπως θα δούμε και παρακάτω, διάφορα εναλλακτικά σχέδια.

Γενικά, οι στόχοι της αμερικανικής πολιτικής για την ανασυγκρότηση της Γερμανίας μπορεί να συνοψιστούν σε τέσσερα βασικά σημεία:

1. Να γίνει η Γερμανία ένα δημοκρατικό και ειρηνικό κράτος
2. Χρήση της Γερμανίας ως όπλο, ενάντια στη Σοβιετική Ένωση, είτε κάνοντας την να συμμαχεί με το μέρος των Ευρωπαίων είτε παρακινώντας τους Ρώσους να συμφωνήσουν με τις Γερμανικές διευθετήσεις,

¹⁴ Βλ. Kindleberger P. Charles, Marshall Plan Days, Boston, Allen & Unwin, 1987, p.162- 208

3. Η Γερμανία να συμβάλλει στη γενικότερη ανασυγκρότηση της Ευρώπης και την πολιτική σταθερότητα της κοινότητας γενικότερα και,
4. Να μειωθούν οι αμερικανικές δαπάνες και να ελαφρυνθούν οι αμερικάνοι από τη φορολογία .¹⁵

Η **πρώτη προσπάθεια** για την ανασυγκρότηση της Γερμανικής οικονομίας, που προτείνουν οι αμερικάνοι σχεδιαστές πολιτικής, είναι η Συμφωνία για το Επίπεδο Βιομηχανίας της Γερμανίας, το Μάρτιο του 1946 και αναφέρεται στην επαναφορά της παραγωγής άνθρακα στην περιοχή του Ρουρ. Αυτό σήμαινε ότι θα μπορούσε η Γερμανία να παράγει, αλλά σε συγκεκριμένο χαμηλό επίπεδο που δεν απειλούσε την ασφάλεια των γειτόνων της. Επίσης την ίδια περίοδο υπάρχει η αρχή: First Charge Principle, σύμφωνα με την οποία, οι εξαγωγές προς οποιαδήποτε ζώνη, θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται για να πληρώσουν τις εισαγωγές μέσα σε οποιαδήποτε ζώνη. Δηλαδή οι εισαγωγές και όχι οι πληρωμές αποκατάστασης θα είχαν τον πρώτο ρόλο στη Γερμανική παραγωγή¹⁶. Το Σχέδιο αυτό αποσκοπούσε σε μια ισορροπημένη αναζωπύρωση της Γερμανικής οικονομίας. Δηλαδή, θα μπορούσε να στηρίξει μόνη της την ανασυγκρότηση της, χωρίς να απειλεί τις οικονομικές απαιτήσεις και την ασφάλεια των γειτόνων της

Το ζητούμενο θα ήταν να βρεθεί το επίπεδο εκείνο της βιομηχανίας που θα επέτρεπε στους Γερμανούς να φτάσουν σε ένα επίπεδο διαβίωσης όμοιο με το μέσο όρο των Ευρωπαίων γειτόνων τους, χωρίς εξωτερική βοήθεια, με εξισορροπημένους διεθνείς λογαριασμούς και το πλεόνασμα που παρέμεινε, να είναι ανάμεσα στον υπάρχον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και στο επίπεδο βιομηχανίας.¹⁷ Το Σχέδιο όμως αυτό καταδικάστηκε σε αποτυχία, αφού τα προβλήματα στην Ευρώπη, οι διαφορές ανάμεσα στις απαιτήσεις των χωρών¹⁸, και ο βαρύς χειμώνας 1946-'47 δυσκόλεψαν την κατάσταση.

¹⁵ Βλ. Kindleberger P. Charles, ο.π. σελ18 και 34

¹⁶ Βλ. Hogan ο.π. σελ 30 και Kindleberger P. Charles, ο.π. σελ167

¹⁷ Βλ Kindleberger P. Charles, ο.π. σελ 170

¹⁸ Το Σχέδιο αυτό για το επίπεδο βιομηχανίας, εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Γαλλίας που ήθελε, χαμηλή παραγωγή στη Γερμανία, ώστε να προωθήσει της δικές της εξαγωγές. αλλά και τα συμφέροντα της Ρωσίας η οποία επιθυμούσε μια δυνατή κυβέρνηση στο Βερολίνο, με σκοπό να επεκταθεί αργότερα και στο εσωτερικό της. Την αντίθεσή του στο Σχέδιο του 1946 έκφρασε ο Lucius D Clay, (αρχηγός της αμερικανικής ζώνης κατοχής στη Γερμανία), ο οποίος απαίτησε μια συμφωνία των συμμάχων για ένα υψηλότερο επίπεδο βιομηχανίας στη Γερμανία.

Η **δεύτερη προσπάθεια** ανασυγκρότησης της Ευρώπης, προέρχεται από το τμήμα Πολέμου και αναφέρεται στη λεγόμενη *Έκθεση Hoover* (Hoover Report). Στην ουσία η έκθεση αυτή είναι το αποτέλεσμα της αντίθεσης ανάμεσα στο State Department και στο τμήμα πολέμου. Όπως είδαμε προηγούμενα, ο Clay, ήταν αντίθετος με το επίπεδο βιομηχανίας που πρόβλεπε το Σχέδιο του 1946, και πρότεινε την αύξηση της βιομηχανίας και της παραγωγής στη Γερμανία. Στο State Department όμως αντιμετώπισαν αρνητικά τη θέση αυτή του Clay θεωρώντας ότι εάν αντισταθούν στις απαιτήσεις της Γαλλίας, θα είχε καταστροφικά αποτελέσματα στο εσωτερικό της χώρας, ενθαρρύνοντας τα κομμουνιστικά κόμματα. Ήθελαν δηλαδή την ανασυγκρότηση της Γερμανίας, χωρίς όμως να δυσαρεστήσουν τις γειτονικές σε αυτή χώρες

Έτσι η έκθεση Hoover, ερευνά τους παράγοντες που επιβραδύνουν την ανασυγκρότηση της Γερμανίας και εκδίδεται η αναφορά αυτή το Μάρτιο του 1947, στην οποία αναθέτονται οι περιορισμοί που επιβάλλει το Σχέδιο 1946 και επιτρέπει στη Γερμανία να κρατήσει την περιοχή του Ρουρ και της Ράϊλαντ. Επίσης επιτρέπει στη Γερμανία να έχει εργοστάσια και τις απαραίτητες πηγές που χρειάζονται για την αύξηση της παραγωγής, ενώ με κοινή φρούρηση των χωρών ενάντια στην αναβίωση του Γερμανικού στρατιωτισμού, θα επέτρεπαν στην Γερμανία να συμβάλει στην σταθεροποίηση της Ευρώπης ως σύνολο¹⁹.

Η έκθεση Hoover, λοιπόν δίνει προτεραιότητα στην ανασυγκρότηση της Γερμανικής βιομηχανίας, ως κινητήριο δύναμη για την ανασυγκρότηση όλης της Ηπείρου. Οι αντιδράσεις από το State Department στην έκθεση Hoover, ήταν διαφορετικές. Θετικά αντιμετώπισαν την έκθεση οι Patterson (Υπουργός Πολέμου), Clay και άλλοι αρχηγοί, οι οποίοι θεώρησαν επίσης ότι η ανασυγκρότηση της Γερμανίας θα είναι η κινητήριο δύναμη για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης. Όμοια, θετική αποδοχή της αναφοράς Hoover, έγινε από τον υπουργό εμπορίου Averell Harriman, τον υπουργό ναυτιλίας James V. Forrestal. Κάποιοι αξιωματούχοι όμως του State Department, αντιμετώπισαν αρνητικά την έκθεση Hoover, δίνοντας έμφαση στην ανάγκη

Η Αγγλία, με την πρόταση του Clay, για υψηλότερο επίπεδο βιομηχανίας στη Γερμανία, αλλά και την πρόταση για συγχώνευση των ζωνών κατοχής, μεταξύ της Αγγλίας και της Αμερικής, θα ανακουφίζονταν από τα έξοδα κατοχής

Βλ. Jones J. *The fifteen Weeks*, , New York, Harcourt, Brace & World, 1955, σελ 216-219 και . Hogan, ο.π. σ.29-30

¹⁹ Βλ. Hogan, ο.π. σελ 33-35

εξισορρόπησης της επανόρθωσης της Γερμανίας με τις οικονομικές απαιτήσεις και τις εγγυήσεις για ασφάλεια των γειτόνων της.

Παρά τις αντιθέσεις όμως η έκθεση Hoover έγινε τελικά αποδεκτή. Η νέα αυτή προσέγγιση για την επανόρθωση της Ευρώπης θα έλυne πολλά προβλήματα:

- * Θα έφερνε τις εθνικές οικονομίες σ' ένα ενοποιημένο και υπερεθνικό σύστημα, αρκετά μεγάλο ώστε να ελέγχει τους Γερμανούς.
- * Θα έφερνε τα απαραίτητα κέρδη που θα οδηγούσαν στην ανασυγκρότηση, μέσω της χρησιμοποίησης και τις εξειδίκευσης των πόρων και των οικονομιών κλίμακας που θα δημιουργούνταν
- * Η ανασυγκρότηση, με την σειρά της, θα επέτρεπε στους Ευρωπαίους να εξισορροπήσουν τους λογαριασμούς τους με το Δυτικό ημισφαίριο, και να λάβουν μέρος στο πολυμερές εμπόριο.

Η **επόμενη συντονισμένη** προσπάθεια, που θα προετοιμάσει το έδαφος για το Σχέδιο Μάρσαλ, γίνεται από τον Acheson, ο οποίος αφού συνειδητοποιεί ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν η Ελλάδα και η Τουρκία είναι μόνο μέρος μεγαλύτερων προβλημάτων που αναδύονταν στην Ευρώπη, θεώρησε σημαντικό να μελετήσει τη κατάσταση και σε άλλες χώρες που θα χρειαζόνταν ενδεχομένως παρόμοια βοήθεια. Ζητάει λοιπόν από τον αρχηγό²⁰ της Συντονιστικής Επιτροπής Κράτους-Πολέμου- Ναυτικού (State-War-Navy Coordinating Committee), να επιστήσει την προσοχή της επιτροπής για την σπουδαιότητα του προβλήματος και να συνεργαστεί με το υπουργείο Οικονομικών για την διεξαγωγή λεπτομερούς μελέτης που θα κατάθεταν είτε στον ίδιο, είτε στο Μάρσαλ.

Στις 11 Μαρτίου δημιουργείται μια τριμελής *Ειδική Επιτροπή* (Special Committee) από τους αρχηγούς καθενός από τα τρία τμήματα (Πολιτείας, Πολέμου και Ναυτικού²¹), η οποία είχε ως αποστολή να συντάξει μια αναφορά

²⁰ Ο αρχηγός της SWNCC είναι ο John H. Hilldring

Βλ J. Jones, *The fifteen Weeks*, , New York, Harcourt, Brace & World, 1955 σελ200

²¹ Τα μέλη της επιτροπής ήταν: William Eddy από το State Department, ο αξιωματούχος George Lincoln από το τμήμα πολέμου και ο ο E.T. Wolridge από το τμήμα Ναυτικού. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο Acheson αναθέτει τις μελέτες βοήθειας σε μια επιτροπή (SWNCC) που δεν έχει αρμοδιότητα λήψης αποφάσεων και έρευνας. Είναι μια διατμηματική επιτροπή που συντονίζει την πολιτική και τη δράση των τριών τμημάτων κυρίως σε σχέση με τις

για τις χώρες που ίσως χρειαστούν τη βοήθεια των ΗΠΑ. Το είδος της βοήθειας που θα παρέχονταν θα ήταν οικονομική, χρηματοδοτική, τεχνική και η παροχή στρατιωτικού εξοπλισμού. Η ειδική αυτή επιτροπή διοργάνωσε διάφορες υποομάδες που θα διεξήγαν τις απαραίτητες μελέτες: μία για την στρατιωτική βοήθεια, μια για την οικονομική βοήθεια, μια για την βοήθεια που πιθανών να προέρχονταν από διεθνείς οργανισμούς και τέσσερις για να μελετήσουν την ιδιαίτερη κατάσταση που βρίσκονταν οι χώρες των τεσσάρων γεωγραφικών σημείων.

Για να διατυπωθεί η θέση του State Department, στην *Ειδική Επιτροπή* και τις υποομάδες της, δημιουργήθηκε η *Επιτροπή Επέκτασης Βοήθειας στις Ξένες Κυβερνήσεις* (Committee on Extension of Aid to Foreign Governments) η οποία αργότερα ονομάστηκε Foreign Aid Committee, *Επιτροπή Βοήθειας Εξωτερικού*. Η διεξαγωγή των μελετών αυτών, ήταν καθοριστικής σημασίας για το Σχέδιο Μάρσαλ, που ανακοινώθηκε λίγους μήνες αργότερα.

Οι μελέτες για την στρατιωτική βοήθεια συνέβαλλαν σημαντικά στο Πρόγραμμα Βοήθειας Στρατιωτικής Άμυνας (Military Defense Assistance Program), το οποίο, όπως θα δούμε και παρακάτω, εγκαινιάστηκε από το Κογκρέσο το 1949, διοχέτευσε σημαντική στρατιωτική βοήθεια στις φιλικές και συμμαχικές χώρες του εξωτερικού για δύο χρόνια, και το οποίο στην πορεία έγινε με την οικονομική βοήθεια που πρόσφερε, το Mutual Security Act του 1951.

Η Ειδική Επιτροπή, έδωσε ιδιαίτερο βάρος τόσο στην αναβίωση της γερμανικής παραγωγής και του εμπορίου, με σκοπό να επιταχύνει την Ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση, όσο και στην αναβίωση της Ιαπωνικής παραγωγής, ώστε να επιταχύνει την ανασυγκρότηση στην Ανατολή. Επειδή υπήρχε μεγάλη οικονομική αλληλεξάρτηση μεταξύ όλων των Ευρωπαϊκών χωρών, η επιτροπή έδωσε έμφαση στην ανασυγκρότηση σε *όλο το εύρος της ηπείρου*, ακόμα και στις χώρες δορυφόρους της Σοβιετικής Ένωσης. Καθότι η Γαλλία χρειαζόταν άνθρακα από την Πολωνία και η Γερμανία χρειαζόταν δημητριακά από τα Βαλκάνια, προτεραιότητα θα δίνονταν στις χώρες με

εχθρικά κατεχόμενες χώρες. Επίσης τα άτομα που συμμετέχουν στην Ειδική επιτροπή είχαν πολύ μικρή σχέση με το State department και είναι κυρίως αξιωματικοί χαμηλότερης βαθμίδας. Βλ J.Jones , ο.π. σελ199-203

δημοκρατικά καθεστώτα, αλλά το εμπόριο ανάμεσα σε αυτές τις χώρες και τους Σοβιετικούς δορυφόρους θα ενθαρρύνονταν.²²

Βασικό λοιπόν, σημείο των μελετών της επιτροπής αυτής, σε σχέση με παρόμοιες μελέτες για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης, είναι ότι δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανασυγκρότηση της Ευρώπης ως σύνολο. Ο διαχωρισμός της Γερμανίας και της Ευρώπης σε χωριστά μπλοκ, θα καλλιεργούσε το έδαφος για μελλοντικές συγκρούσεις και διαμάχες. Επίσης είναι αντίθετοι στη δημιουργία ανεξάρτητων εθνικών οικονομιών, που έχουν ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση της παραγωγικότητας στη ήπειρο και ελπίζουν για μια διευθέτηση για όλη την Ευρώπη από την οποία θα αναδυθεί μια ενοποιημένη οικονομική και πολιτική κατάσταση. Η ύπαρξη υπερεθνικών ιδρυμάτων που θα συντονίζεται από τις περιφέρειες θα τιθάσευε τη δύναμη της Γερμανίας, τους φόβους των Γάλλων και Σοβιετικών για ασφάλεια και θα εμπόδιζε το διαμελισμό της Ευρώπης σε ανταγωνιστικά και πολιτικά μπλοκ.²³

Η **τέταρτη** συντονισμένη προσπάθεια και καθοριστική για το Σχέδιο Μάρσαλ και την ανασυγκρότηση της Ευρώπης προέρχεται από τον Kennan και το Προσωπικό Πολιτικού Προγραμματισμού (Policy Planning Staff) το οποίο ηγείται. Οι απόψεις του Kennan για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης επηρεάζονται από τις μελέτες της Συντονιστικής Επιτροπής Πολιτείας-Πόλεμου- Ναυτικού (SWNCC) και τις απόψεις, νεότερων αξιωματούχων Josef Jones, Ben T. Moore, Harold Van B. Cleveland, Porter, Bonesteel, Kindleberger, οι οποίοι υποστήριζαν θερμά την Ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση. Σύμφωνα με τους παραπάνω, υπήρχε ο κίνδυνος αναβίωσης του εθνικισμού στην Γαλλία, Ιταλία και Γερμανία ο οποίος θα εκφράζονταν με νέο-φασιστικά πολιτικά στοιχεία. Γι' αυτό το λόγο υπήρχε μεγάλη ανάγκη για μείωση του εθνικισμού και την δημιουργία ενός «υπερεθνικού ιδεώδους της Ευρωπαϊκής Ένωσης»²⁴

Οι ΗΠΑ, σύμφωνα με το Προσωπικό Πολιτικού Προγραμματισμού, θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην δημιουργία του ιδεώδους αυτού, χρηματοδοτώντας ένα Σχέδιο ανασυγκρότησης, το οποίο στοχεύει στην αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης. Το Σχέδιο αυτό θα ξεκινούσε με την

²² Βλ J.Jones , ο.π. σελ 205

²³ Βλ Hogan, ο.π. σελ 36

²⁴ Βλ. Hogan, ο.π., σελ41

προώθηση της μετατρεψιμότητας των νομισμάτων, την άμεση μείωση των εμποδίων στο εμπόριο με την μείωση των δασμών, και την διασφάλιση του τρόπου συμμετοχής της Σοβιετικής Ενώσεως, που θα έθετε τις βάσεις για την ολοκλήρωση για όλη την Ευρώπη.

Σύμφωνα με τον Kennan²⁵ οι ευρωπαίοι, θα έπρεπε να δράσουν συλλογικά, συντάσσοντας ένα πρόγραμμα ανασυγκρότησης και να δώσουν την απαραίτητη υπευθυνότητα στο πρόγραμμα αυτό ώστε να λειτουργήσει σωστά. Οι ΗΠΑ από την άλλη θα παρείχαν «φιλική βοήθεια» και χρηματοδοτική υποστήριξη στην διεξαγωγή του Σχεδίου. Προτείνουν τόσο κάποια βραχυπρόθεσμα μέτρα, που περιλάμβαναν ενδιάμεση βοήθεια για την Ιταλία και αυξημένη παραγωγή άνθρακα για την Γερμανία, όσο και κάποια μακροπρόθεσμα μέτρα ώστε να προωθήσει την οικονομική συνεργασία και την πολιτική ενοποίηση στην Ευρώπη. Ο Kennan αποσκοπούσε στην οικονομική και την πολιτική ενοποίηση, που θα λειτουργούσε ως μέσο, για να συμφιλιώσει την ανασυγκρότηση της Γερμανίας, με τις ανάγκες για ασφάλεια και τις οικονομικές απαιτήσεις των γειτόνων της.

Ο Kennan όμως διαφοροποιείται σε ένα βασικό σημείο από τις μελέτες των νεώτερων αξιωματικών και τη Ειδικής Επιτροπής της SWNCC που συγκροτήθηκε με την πρωτοβουλία του Acheson, όπως είδαμε παραπάνω. Αυτό είναι ότι ο Kennan μαζί με μία ομάδα υψηλόβαθμων αξιωματούχων, υποστηρίζει ότι διαπραγματεύσεις σε επίπεδο μεγάλων δυνάμεων, δεν μπορούν να έχουν ουσιαστικά αποτελέσματα, αλλά οδηγούν πάντα σε αδιέξοδα. Δηλαδή, εάν έπαιρνε μέρος και η Σοβιετική Ένωση στις διαπραγματεύσεις, θα είχε ως συνέπεια την οικονομική κατάρρευση της Κεντρικής Ευρώπης και την επέκταση της Σοβιετικής επιρροής σε μια ζώνη ζωτικής σημασίας για την στρατιωτική ασφάλεια και την οικονομική ευημερία των ΗΠΑ. Σύμφωνα με αυτή τη λογική, οι ΗΠΑ, Γαλλία και Αγγλία θα έπρεπε να συνεργαστούν έτσι ώστε να αποφύγουν αυτούς τους κινδύνους. Αυτό που θα έπρεπε να κάνουν είναι να σταθεροποιήσουν τις ζώνες τους στη Γερμανία και μετά να τις εντάξουν στο σύμπλεγμα της Δ. Ευρώπης, το οποίο θα είναι αρκετά δυνατό ώστε ν' αντιμετωπίσει το Σοβιετικό μπλοκ στην Ανατολική Ευρώπη.

²⁵ Οι απόψεις αυτές του Kennan παρουσιάζονται σε υπόμνημα του στις 16 Μαΐου και στις συστάσεις που έκανε στον Acheson στις 23 του ίδιου μήνα. Βλ Hogan, ο.π., σελ41

Εξίσου σημαντική είναι η προσφορά του William Clayton στην λήψη καθοριστικών αποφάσεων για το Σχέδιο Μάρσαλ και την παροχή βοήθειας στην Ευρώπη. Ο Clayton, ήταν αυτός που επισκέφτηκε την Ευρώπη και είδε από κοντά την άσχημη κατάσταση. Σύνταξε έτσι ένα υπόμνημα στους Acheson και Marshall²⁶, στο οποίο υπό τον τίτλο: *The European Crises*, τονίζει δέκα σημαντικά σημεία για την δύσκολη κατάσταση της Ευρώπης και την ανάγκη παροχής βοήθειας σε αυτή. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι οι ΗΠΑ υποτίμησαν την κρίσιμη κατάσταση της Ευρώπης στον πόλεμο. Ενώ κατάλαβαν τη φυσική καταστροφή, δεν έδωσαν την απαραίτητη σημασία στις συνέπειες από την εξάρθρωση της παραγωγής και την εξαφάνιση των εμπορικών επιχειρήσεων μέσω της απώλειας του κεφαλαίου.

Εκατομμύρια ανθρώπων στις πόλεις πεινούσαν ενώ οι αγρότες προτιμούσαν να ταΐζουν τα δημητριακά στις γάτες τους, αφού τα χρήματα που έπαιρναν από τη πώληση των προϊόντων του δεν είχαν αντίκρισμα και δεν ήταν τίποτ' άλλο παρά μόνο χαρτί. Ήταν λοιπόν απαραίτητη μεγαλύτερη ποσότητα καταναλωτικών αγαθών και περισσότερη εμπιστοσύνη στο εγχώριο νόμισμα, για να μπορούν ξανά οι αγρότες να πωλούν τα προϊόντα τους στις πόλεις. Υπήρχε έλλειμμα στο ετήσιο ισοζύγιο πληρωμών ύψους 5 δις δολάρια για την Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία και τις περιοχές της Γερμανίας που ήταν υπό Αγγλική και Αμερικανική κατοχή. Αυτό σημαίνει ένα πολύ χαμηλό επίπεδο διαβίωσης, το οποίο αν χαμήλωνε περισσότερο θα υπήρχε φόβος επανάστασης. Επίσης ενώ η Ευρώπη ήταν αυτάρκεις σε άνθρακα και δημητριακά, πριν το πόλεμο, τώρα αντιμετώπιζε σοβαρές ελλείψεις στα αγαθά αυτά.

Σύμφωνα με τον Clayton, εάν η Αμερική δεν δώσει ουσιαστική βοήθεια, τότε θα κυριαρχούσε στην Ευρώπη, οικονομική, πολιτική και κοινωνική αποσύνθεση, η οποία θα έχει καταστροφικά αποτελέσματα τόσο στην εγχώρια οικονομία της Αμερικής, όσο και στην μελλοντική παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια. Την βοήθεια αυτή θα την παρείχε η Αμερική από τις πηγές της και την παραγωγή της. Το μόνο πρόβλημα θα ήταν να οργανώσουν την δημοσιονομική πολιτική και την κατανάλωση, έτσι ώστε να υπάρξει αρκετό πλεόνασμα, στα απαραίτητα για εξαγωγή αγαθά, το οποίο θα πληρώνονταν από την φορολογία και όχι από επιπρόσθετο χρέος.

²⁶ Βλ. Clayton William, "CATT, The Marshall Plan and OECD", Political Science Quarterly, Vol.78, No4, (Dec.1963), p496-498

Είναι αξιοσημείωτο, ότι ο Clayton αναφέρει ότι οι αμερικάνοι θα πρέπει να θυσιαστούν, για να σώσουν τους Ευρωπαίους από το χάος και την πείνα, και όχι από τους Ρώσους! Τέλος, προτείνει ετήσια παροχή βοήθειας σε αγαθά, αξίας 6 –7 δις δολαρίων, για την διάρκεια τριών χρόνων. Η παροχή αυτή βοήθειας, θα βασίζονταν σε ένα Σχέδιο που θα έφτιαχναν τα Ευρωπαϊκά κράτη, κάτω από τη εποπτεία της Αγγλίας, Γαλλίας, Ιταλίας. Το Σχέδιο αυτό θα ήταν όμοιο με αυτό της τελωνειακής ένωσης, που συγκρότησαν το Βέλγιο - Ολλανδία-Λουξεμβούργο και θα βασίζονταν στην Ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση. Η Ευρώπη δεν θα μπορέσει να αναρρώσει από τον πόλεμο και να γίνει ξανά ανεξάρτητη, αν οι χώρες τις χωριστούν σε πολλά μικρά τμήματα.

Στο έντονο αυτό κλίμα συζητήσεων, μελετών, προτάσεων, έρχεται να προστεθεί το συνέδριο του συμβουλίου των υπουργών Εξωτερικών στη Μόσχα, το Μάρτιο – Απρίλιο του 1947, που έχει καθοριστικό ρόλο για την Αμερικανική διπλωματία σχετικά με τις αποφάσεις για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης²⁷. Και οι τέσσερις μεγάλες δυνάμεις είχαν συμφέροντα να καταλήξουν σε μία κοινή συμφωνία, αφού κάθε μια χώρα είχε ζώνη κατοχής στην Γερμανία, το οποίο δεν ήταν καθόλου επικερδές, όπως επίσης, κάθε μια χώρα ήθελε να εμποδίσει την αναβίωση του Γερμανικού επεκτατισμού.

Τόσο η Σοβιετική Ένωση, όσο και η Δύση θα ήθελαν, να ασκήσουν την επιρροή τους στην κατακτημένη Γερμανία, άρα μια συμφωνία που θα έκανε την Κεντρική Ευρώπη αυτοδύναμη, θα εξισορροπούσε τις απαιτήσεις Σοβιετικής Ένωσης – Δύσης και τις μεταξύ τους διαμάχες και τέλος, η αναβίωση της γερμανικής παραγωγής ήταν επιθυμητή από όλους, όμως θα έπρεπε να επιτευχθεί ισορροπία ανάμεσα στην αναβίωση της γερμανικής παραγωγής και του κινδύνου μιας δυνατής Γερμανίας

Παρά όμως τα κοινά σημεία των τεσσάρων δυνάμεων, δε καταφέρνουν να καταλήξουν σε μια απόφαση, που θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα όλων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός, που γίνεται ξεκάθαρο πλέον στους αμερικάνους, ότι οι Ρώσοι δεν ήταν πρόθυμοι να καταλήξουν σε μια συμφωνία για τη Γερμανία και την Αυστρία, εκτός και αν αυτή τους έδινε τον απόλυτο έλεγχο των

²⁷ Το συνέδριο αυτό θα μπορούσε, σύμφωνα με τον Jones, να ονομαστεί Συνέδριο Ειρήνης, αφού ήταν το μόνο συνέδριο, στο οποίο οι νικητρίες συμμαχικές δυνάμεις, έθεσαν ερωτήματα για τον τρόπο ανασυγκρότησης της Γερμανίας.
Βλ. Jones, ο.π. σελ.214

χωρών αυτών. Επίσης, οι Ρώσοι ενδιαφέρονται για τις ρυθμίσεις στη Γερμανία καθότι η ερειπωμένη κατάσταση της Ευρώπης του συμφέρει, για να ασκήσουν πίεση στις δυτικές δυνάμεις να συμμορφωθούν με τους Ρώσικους όρους για τη Γερμανία.

Στο συνέδριο της Μόσχας λοιπόν, γίνεται αντιληπτό ότι η αντιμετώπιση του προβλήματος της Γερμανίας σήμαινε την αντιμετώπιση του προβλήματος όλης της Ευρώπης, καθότι οι Γάλλοι δε θα δέχονταν την ενίσχυση της Γερμανικής βιομηχανίας ούτε θ' αποδεχόταν την διοίκηση των διαφόρων ζωνών κατοχής στη Γερμανία ως μια ενιαία οικονομική μονάδα, όπως είχε συμφωνηθεί στο Πότσναμ²⁸.

Βέβαια, εκτός από τις προσπάθειες της αμερικανικής διπλωματίας υπάρχουν προσπάθειες και σε διεθνές επίπεδο²⁹ για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης. Η σπουδαιότερη είναι η Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη (Economic Commission for Europe), υποεπιτροπή του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών {United Nations Economic and Social Council (ECOSOC)}, η οποία είχε ως στόχο την ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων περιοχών. Σύμφωνα με την αναφορά της επιτροπής, για την μακροχρόνια σταθεροποίηση της Ευρώπης, ήταν απαραίτητη μια συντονισμένη οικονομική διεύθυνση σε εγχώριο επίπεδο. Οι υπάρχοντες οργανισμοί έκτακτης ανάγκης θα πρέπει να αντικατασταθούν με μόνιμες οικονομικές επιτροπές, οι οποίες θα έχουν ως στόχο την οργανωμένη δράση για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης καθώς και τη λήψη κατάλληλων μέτρων για την επέκταση της Ευρωπαϊκής οικονομικής δραστηριότητας.

²⁸ Βλ Jones, ο.π. 214-224

²⁹ Μέχρι το 1946, οργανισμοί όπως : Emergency Economic Committee for Europe, European Coal Organization, European Central Inland Transportation Organization, είχαν ως στόχο την κατανομή σπάνιων αγαθών και υλικών και τον περιορισμό των συμφορήσεων. Στα πλαίσια αυτά δημιουργήθηκε και η Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη. Βλ. Hogan, ο.π. σελ36

Σχέδιο Μάρσαλ

Όπως προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση, στην αμερικανική διπλωματία, υπάρχουν διάφορες μελέτες και πρωτοβουλίες οι οποίες, ενώ μπορεί να διαφέρουν ως προς τον τρόπο προσέγγισης του θέματος, καταλήγουν στο ίδιο αποτέλεσμα: την επιτακτική ανάγκη για βοήθεια ανασυγκρότησης της Ευρώπης. Η πρωτοβουλία του Acheson και οι μελέτες της Ειδικής Επιτροπής, η δουλειά του Kennan με το Προσωπικό Πολιτικού Προγραμματισμού, το υπόμνημα του Clayton προς το Μάρσαλ για την κατάσταση της Ευρώπης, καθώς και το Συνέδριο των Υπουργών εξωτερικών στη Μόσχα, ήταν καθοριστικής σημασίας για τη σύνταξη του λόγου που έδωσε ο Μάρσαλ στο Χάρβαρντ για το Σχέδιο βοήθειας της Ευρώπης³⁰.

Η πρώτη δημόσια ανακοίνωση που εκφράζει τις προθέσεις της Αμερικής στην Ευρώπη γίνονται από τον John F Dulles τον Ιανουάριο του 1947 στο σύλλογο Εθνικών Εκδοτών. Προάγγελος όμως της ομιλίας του Μάρσαλ στο Χάρβαρντ είναι ο λόγος του Acheson στο Συμβούλιο Δέλτα στο Μισισιπή το Μάιο του 1947³¹. Ο Acheson στο λόγο του, αναφέρεται στο έλλειμμα που έχει η Αμερική ανάμεσα στις εισαγωγές και στις εξαγωγές της, εφόσον οι εξαγωγές της τετραπλασιάστηκαν από το 1939³². Την περίοδο 1948-49, λοιπόν παρατηρείται μια σημαντική ύφεση αποθεμάτων στην Αμερική.³³ Τα υπάρχοντα προγράμματα βοήθειας θα μπορούσαν να καλύψουν μόνο το μισό του

³⁰ Σύμφωνα με τον οικονομολόγο W W Rostow, υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι που υποβοηθούν τη δημιουργία του Σχεδίου Μάρσαλ. Ο πρώτος είναι η άσχημη κατάσταση που βρισκόταν η Ευρώπη, εξαιτίας του βαρύ χειμώνα του 1946-47. Ο δεύτερος λόγος είναι η αποτυχία του δόγματος Τρούμαν, να πείσει τον κόσμο ότι οι ΗΠΑ είχαν κάτι θετικό να προσφέρουν στον υπόλοιπο κόσμο και όχι μόνο τον αντί-κομμουνισμό. Ο τρίτος λόγος είναι η εμπειρία του υπουργού Μάρσαλ από το συνέδριο των υπουργών εξωτερικών στη Μόσχα, για το θέμα της Γερμανίας.

Βλ. Ellwood, *Rebuilding Europe*, Longman, London- New York, 1992, σελ 82

³¹ Όταν ο Acheson έκανε το λόγο του στο Μισισιπή ο Μάρσαλ του έδωσε συγχαρητήρια λέγοντας του ότι στην επόμενη ομιλία του θα θίξει τα ίδια θέματα. Ο Bohlen, οποίος ήταν υπεύθυνος για την σύνταξη του προΣχεδίου για το λόγο του Μάρσαλ, σκέφτηκε να αναπτύξει παραπέρα τη γραμμή που έθεσε ήδη ο Acheson στο λόγο του. Συγκεκριμένα, θεωρεί σημαντικό να παρουσιάσει τις θέσεις τις αμερικανικής πολιτικής, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις αντιδράσεις στο εξωτερικό, καθότι υπήρξε έντονη υποψία για την αμερικανική βοήθεια. Ήταν λοιπόν σημαντικό, το Σχέδιο για ανασυγκρότηση, να ανακοινωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργήσει θετικές εντυπώσεις στις Ευρωπαϊούς, δημιουργώντας τους το αίσθημα ότι μπορούν να βασιστούν στην αμερικανική βοήθεια.

Βλ. Jones, ο.π. σελ 244-245

³² Βλ. Ellwood, ο.π. σελ 79

³³ Βλ. Hamberg D *The Recession of 1948-49 in the United States*, *The Economic Journal*, Vol 62, No 245, Mar., 1952, 1-14.

ελλείμματος αυτού. Γίνεται λοιπόν επιτακτική η ανάγκη συγκρότησης βοήθειας στις περιοχές έτσι ώστε να μπορέσει να είναι αποτελεσματική η πολιτική και οικονομική σταθερότητα, η προώθηση της ατομικής ελευθερίας και δημοκρατικών θεσμών, η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και η ενδυνάμωση της εξουσίας των Ηνωμένων Εθνών.

Το έδαφος φαίνεται να έχει ήδη προετοιμαστεί για την ανακοίνωση του Σχεδίου Μάρσαλ. Το μόνο πρόβλημα που απασχόλησε τις συζητήσεις των Μάρσαλ και Kennan στις 27 Μαΐου 1947 σε συνάντηση που είχαν, φαίνεται να ήταν το γεγονός τι θα γινόταν, εάν, απευθύνοντας μια πρόταση για παροχή βοήθειας σε όλη την Ευρώπη η Σοβιετική Ένωση αποφάσιζε να συνεργαστεί στο πρόγραμμα ανασυγκρότησης. Ιδιαίτερα μετά από το λόγο του Acheson, θα ήταν μεγάλο λάθος για τις ΗΠΑ να πάρουν μια θέση για την οποία θα κατηγορηθούν για διαμελισμό της Ευρώπης. Επίσης, το κόστος για την ανασυγκρότηση της δυτικής και της ανατολικής Ευρώπης, θα ήταν τεράστιο και δεν θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί από το Κογκρέσο. Βέβαια, εφόσον ένα κοινό πρόγραμμα ανασυγκρότησης θα απαιτούσε την παροχή πληροφοριών για την οικονομική κατάσταση της συμμετάσχουσας χώρας, υπήρχε μεγάλη πιθανότητα η Σοβιετική Ένωση να μην θελήσει να λάβει μέρος σε ένα τέτοιο πρόγραμμα.

Στην ουσία η αμερικανική διπλωματία, γνώριζε ότι η Σοβιετική Ένωση δεν θα λάμβανε μέρος, όμως, απευθύνει το πρόγραμμα ανασυγκρότησης προς όλη την Ευρώπη, ώστε να μην φέρει το βάρος διαμελισμού της Ευρώπης. Μάλιστα ο Μάρσαλ το έθεσε τόσο διπλωματικά, στο λόγο του, όπου δεν έκανε καν αναφορά, για το πιο θα ήταν οι συνεισφέροντες και ποιοι αυτοί που θα απολάμβαναν το πρόγραμμα ανασυγκρότησης Δεν υπήρχε καμία δέσμευση για την αμερικανική κυβέρνηση, η μόνη δέσμευση, σύμφωνα με τα λόγια του Μάρσαλ, ήταν η «φιλική βοήθεια στο προσχέδιο του ευρωπαϊκού προγράμματος και αργότερα η υποστήριξη του προγράμματος αυτού εφόσον θα είναι πρακτικό για μας να το κάνουμε»³⁴. Επίσης ο Μάρσαλ δεν κάνει καμία αναφορά στην Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη, (ECE) την μόνη διεθνή επιτροπή για τα ευρωπαϊκά ζητήματα όπου οι Σοβιετικοί συμμετέχουν. Αυτό

³⁴ Βλ. λόγο Μάρσαλ, www.marshalfoundatin.org/about_gcm/marshall_plan

προκάλεσε έκπληξη ακόμα και στο State Dept. Το οποίο υπέθεσε ότι η ECE θα αναλάμβανε το έργο διεξαγωγής του Σχεδίου ανασυγκρότησης³⁵.

Κάποιες άλλες δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν οι υποστηρικτές του Σχεδίου Μάρσαλ, ήταν ότι η ανακοίνωσή του έπρεπε να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην προκαλέσει αντιδράσεις στο εσωτερικό της χώρας και να κερδίσει την υποστήριξη του κογκρέσου. Επίσης έπρεπε να λάβουν υπ' όψιν τους τις πιθανές πολιτικές αντιδράσεις στην Ευρώπη, δίνοντας μικρά περιθώρια στους Σοβιετικούς για πιθανή αντίδραση, ενώ παράλληλα θα έπρεπε να πείσουν τους δυτικό- ευρωπαϊούς ότι η προσφορά αυτή των Αμερικάνων ήταν μια πραγματική ευκαιρία.

Μετά την ανακοίνωση του Σχεδίου, συνέρχονται στο Παρίσι, στις 12 Ιουλίου, υπό την ηγεσία της Γαλλίας (με αντιπρόσωπο τον υπουργό εξωτερικών Bidault) και της Αγγλίας (Bevin), οι υπουργοί εξωτερικών των χωρών της Ευρώπης, για να πάρουν αποφάσεις σχετικά με την κατανομή της βοήθειας. Σε αυτή τη συνάντηση του Παρισιού, γίνεται, για πρώτη φορά, συζήτηση για τη βασική δομή της κοινής Ευρωπαϊκής οργάνωσης. Ανάμεσα στους υπουργούς εξωτερικών ήταν και ο υπουργός της Μόσχας V.M. Molotov, ο οποίος όμως αναχώρησε μετά από τρεις μέρες³⁶. Η στάση αυτή του Molotov, έχει πυροδοτήσει ένα μεγάλο μέρος μελετητών, για το αν η πραγματική πρόθεση των Αμερικάνων ήταν να διώξουν τη Σοβιετική Ένωση από τις συζητήσεις για την ολοκλήρωση της Ευρώπης.³⁷ Σύμφωνα με μία άποψη, οι αμερικάνοι, δεν είχαν ποτέ πρόθεση να δώσουν βοήθεια στους Σοβιετικούς και προσθέτοντας όρους στο Σχέδιο Μάρσαλ έλπιζαν να αναγκάσουν τη Σοβιετική Ένωση να απορρίψει, αυτό που φαινόταν να ήταν μια γενναιόδωρη προσφορά

³⁵ Ο Jones,δικαιολογεί το ύφος αυτό της ομιλίας του Μάρσαλ, υποστηρίζοντας ότι, εάν ανακοίνωναν οτιδήποτε διαφορετικό σε αυτή τη φάση, θα προΐδεάζαν αρνητικά τις αποφάσεις των Ευρωπαίων, κάτι που θα έπρεπε να αποφευχθεί σε αυτό το σημείο. θα Βλ. J. Jones ο.π. σελ 254

³⁶ Ο Molotov πριν την αναχώρηση του προτείνει στις χώρες της Ευρώπης, να παρουσιάσουν κάθε μια χωριστά τις ανάγκες της στην Αμερική.

³⁷Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις στην βιβλιογραφία, για την πραγματική πρόθεση των αμερικάνων σχετικά με την συμμετοχή ή όχι της Σοβιετικής Ένωσης. Πολλοί ιστορικοί δεν παραδέχονται ότι ο Μάρσαλ και το State Department ήθελαν να εξαιρέσουν τους Σοβιετικούς από το πρόγραμμα ανασυγκρότησης.

Βλ Milward, The reconstruction of western Europe 1945-51, Methuen &Co Ltd, London,1984, σελ.61

βοήθειας, και έτσι να ρίξει το φταίξιμο στους Σοβιετικούς για την κακή έκβαση του ψυχρού πολέμου³⁸.

Επιτροπή Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας

Στη συνοδο του Παρισιού συμμετέχουν αντιπρόσωποι από 16 έθνη³⁹ και δημιουργείται η Επιτροπή Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (Committee on European Economic Cooperation, CEEC) που κύριος στόχος της ήταν η κατανομή της αμερικανικής βοήθειας. Οι αποφάσεις της επιτροπής ελέγχονταν διαρκώς από αμερικανούς και το περιεχόμενο της αναφοράς που συντάχθηκε από την επιτροπή, επηρεάστηκε από την κριτική που άσκησε ο Clayton σε αυτή. Σύμφωνα με το Milward, ο Clayton δεν ήταν ο καταλληλότερος για τη θέση αυτή γιατί ήταν γνωστός για τις ακραίες απόψεις του για το ελεύθερο εμπόριο, οι οποίες δημιούργησαν υποψίες στις διεθνείς οικονομικές διαπραγματεύσεις μετά το 1945, και ιδιαίτερα στις διαπραγματεύσεις με την Αγγλία για την Άγγλο-αμερικανική χρηματοδοτική συμφωνία⁴⁰.

Η αναφορά της CEEC είναι ένας συμβιβασμός των αμερικάνων και των ευρωπαίων για τα βασικά χαρακτηριστικά του προγράμματος ανασυγκρότησης. Οι ευρωπαίοι ενδιαφέρονταν σχεδόν αποκλειστικά για την ανάγκη για αυξημένη παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, ανεξάρτητα με το αν υιοθετούσαν αρχές νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής, ενώ οι αμερικάνοι θέτουν μεγάλη σημασία στις ανάγκες για δημοσιονομική και νομισματική σταθερότητα⁴¹.

Η CEEC είχε να αντιμετωπίσει σοβαρά οικονομικά αλλά και πολιτικά προβλήματα, ως προς την κατανομή βοήθειας. Κάποια από αυτά ήταν πώς θα πραγματοποιηθεί: η διαχρονική κατανομή των πόρων⁴², η κατανομή των διαφορετικών ειδών των αγαθών, και η κατανομή ανάμεσα στις χώρες. Τα

³⁸ Βλ. Vadney T.E. *The world since 1945*, Penguin Books, London, 1998, σελ. 72

³⁹ Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Σουηδία, Τουρκία, και Ηνωμένο Βασίλειο.

⁴⁰ Βλ. Milward ο.π. σελ 61

⁴¹ Βλ. B. F. Hostelitz, "Four Reports on Economic aid to Europe", *The journal of Political economy*, Vol.56, April 1948, p.110

⁴² Για κατανομή πόρων στην διάρκεια του χρόνου, είναι χρήσιμο να διαχωρίσουμε δύο περιόδους: Την περίοδο από την έναρξη του προγράμματος βοήθειας, μέχρι τον Ιούνιο του 1949 και την περίοδο ανάμεσα στα δημοσιονομικά έτη 1949-1950 και 1950-1951. Αυτός ο διαχωρισμός έχει διάφορα οικονομικά ενδιαφέροντα στην μελέτη, όπως για παράδειγμα σε σχέση με τις τιμές, οι οποίες είναι λιγότερο αβέβαιες τη πρώτη περίοδο.

Βλ. B. F. Hostelitz, "Four Reports on Economic aid to Europe", *The journal of Political economy*, Vol.56, April 1948, p.114

πολιτικά προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η CEEC αναφέρονται κυρίως στα προβλήματα κάποιων δυτικοευρωπαϊκών κυβερνήσεων που προκύπτουν από την εχθρική στάση των κομμουνιστικών παρατάξεων, αλλά και από τον καθορισμό του επιθυμητού επιπέδου βιομηχανίας στη Γερμανία.

Στις διαπραγματεύσεις του CEEC, για την κατανομή βοήθειας, υπήρχαν προβλήματα και διαφορές τόσο ανάμεσα στα κράτη της Ευρώπης όσο και ανάμεσα στην Αμερική και την Ευρώπη. Η Γαλλία και η Αγγλία προσπαθούν να κατευθύνουν την CEEC προς το δικό τους χωριστό όφελος για το πρόγραμμα ανασυγκρότησης. Η Γαλλία επιδιώκει ασφάλεια για το Σχέδιο Monnet και είναι αντίθετη με τις Άγγλο-αμερικάνικες διαπραγματεύσεις για την ενίσχυση παραγωγής χάλυβα από τη Γερμανία, που βασίζονταν στο αναθεωρημένο Σχέδιο του επιπέδου βιομηχανίας. Το Σχέδιο αυτό, σύμφωνα με τους Γάλλους, θα μείωνε τις αποζημιώσεις που έπρεπε να πληρώσει η Γερμανία, θα παριέκοπτε τις εξαγωγές άνθρακα και θα εμπόδιζε τους στόχους του Σχεδίου Monnet για το επίπεδο παραγωγής ατσαλιού. Επίσης θα αναβίωνε την Γερμανία εις βάρος της Γαλλίας το οποίο στη συνέχεια θα ξεσήκωνε την κοινή γνώμη στο εσωτερικό της χώρας, θα ενδυνάμωνε το κομμουνιστικό κόμμα και θα έκανε τις πιθανότητες συνεργασίας της Γαλλίας στο πρόγραμμα ανασυγκρότησης, πιο δύσκολες.

Οι χώρες της Benelux, με την υποστήριξη των Σκανδιναβών και των Ιταλών, παραπονέθηκαν ότι η Γαλλία θέλησε να χρησιμοποιήσει την αμερικανική βοήθεια για το δικό της μόνο όφελος και αφού δεν υπολόγιζε τις χώρες που βασίζονταν στο εμπόριο με την Γερμανία, τις χώρες που είχαν ξεπεράσει τις καταστροφές του πολέμου, και αυτές που είχαν ήδη φτάσει σ' ένα σημείο ανάκαμψης. Οι χώρες της Benelux, προτείνουν την ανασυγκρότηση της Γερμανίας ως αγορά για τις εξαγωγές της και να αποδοθεί μικρότερη υποστήριξη για το Σχέδιο Monnet. Οι Ολλανδοί, συγκεκριμένα ήθελαν να διατηρήσουν τις προπολεμικές αγορές τους στην Γερμανία και οι Βέλγοι, θέλησαν να χαλαρώσουν τις συμφωνίες διμερών πληρωμών και τους ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές, που κυριαρχούσαν στο εμπόριο ανάμεσα στις συμμετέχουσες χώρες. Θέλησαν λοιπόν να χρησιμοποιήσουν τα χρήματα του Σχεδίου Μάρσαλ, για να διευρύνουν τα όρια τις διμερούς

πίστωσης και να κάνουν τις πιστώσεις μεταβιβάσιμες από τον ένα οφειλέτη στον άλλο.⁴³

Ένας από του σκοπούς της Γαλλίας που έγινε ξεκάθαρος στις πρώτες μέρες της συνάντησης της CEEC ήταν και η διαμόρφωση Ευρωπαϊκής τελωνειακής ένωσης, που θα έπαιρνε όμως πολύ χρόνο για να οργανωθεί. Τα οφέλη από την τελωνιακή ένωση θα ήταν ότι, θα ενθαρρύνονταν το εμπόριο και η παραγωγή τα οποία με τη σειρά τους θα οδηγούσαν στην αύξηση του επιπέδου διαβίωσης και θα έβαζαν την Δυτική Ευρώπη σε μια τροχιά αυτοσυντήρησης. Βέβαια τα ιδιαίτερα οφέλη που θα προέκυπταν για την Γαλλία, τα οποία δεν ειπώθηκαν, ήταν ότι οι προτάσεις για την τελωνιακή ένωση και ο διεθνής έλεγχος της περιοχής του Ρούρ, έδειχναν μια γραμμή πολιτικής που θα οδηγούσε, από την συνάντηση του CEEC το 1947 στις διαπραγματεύσεις τις Fritalux το 1949 στο Σχέδιο Schuman το 1950.

Η Αγγλία με κύριο αντιπρόσωπο τον Άγγλο υπουργό εξωτερικών, Ernest Bevin αρνείται τη συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις για την Άγγλο-δυτικοευρωπαϊκή τελωνιακή ένωση⁴⁴. Ενώ ο Bevin, ήταν υπέρμαχος της ιδέας αυτής θεωρώντας ότι θα είχε πολιτικά πλεονεκτήματα για την Αγγλία, και ο υφυπουργός του Foreign Office, August Sir Edmund Hall-Patch, θεώρησε ότι η ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση ίσως να μπορούσε να λύσει τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε η Αγγλία, οι σχεδιαστές πολιτικής, αντίθετα, υποστήριξαν ότι η ένωση θα επιδεινωνε την δύσκολη κατάσταση της Αγγλίας. Εξάλλου, το εμπόριο της Αγγλίας με χώρες εκτός τις Δ. Ευρώπης ήταν διπλάσιο απ' αυτό με τις χώρες τις Δυτικής Ευρώπης, συνεπώς μια τελωνιακή ένωση με τις χώρες τις Ευρώπης θα οδηγούσε σε εκτροπή εμπορίου, μειώνοντας το εμπόριο με τις υπόλοιπες χώρες χωρίς να αντισταθμίσει τα οφέλη από την αλλαγή αυτή.

Η Αγγλία επίσης, αντιπαρατίθεται στο Σχέδιο τις Γαλλίας, θεωρώντας ότι θέτει λανθασμένες προτεραιότητες. Η Ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση πρέπει, σύμφωνα με τους Άγγλους, να βασιστεί στην αύξηση της παραγωγής και στον έλεγχο του πληθωρισμού, πριν υιοθετήσει μακροχρόνια σχέδια για την πολιτική δασμών και την τελωνιακή ένωση. Προσπαθεί επίσης η Αγγλία ν' απομακρύνει

⁴³ Βλ Hogan ο.π. σελ. 62-62

⁴⁴ Για λεπτομερή ανάλυση των λόγων που κάνουν την Αγγλία να μην θέλει την ένωση με τις υπόλοιπες χώρες τις Ευρώπης βλ, "The Free Trade Proposals", edited by G D N Worswick, Basil Blackwell, Oxford, 1960

την CEEC από τις προτάσεις της Γαλλίας, υποστηρίζοντας τις απόψεις τις Benelux για την φιλελευθεροποίηση του ενδο-ευρωπαϊκού εμπορίου και την χαλάρωση των ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές.

Η Αμερική αντίθετα έχει άλλες επιδιώξεις από αυτές τις Ευρώπης και αυτές διαφαίνονται καθαρά στην CEEC. Η Αμερική δίνει μεγάλη έμφαση στην οικονομική ολοκλήρωση και σε μεγαλύτερη παραγωγή. Συγκεκριμένα ακολουθεί δύο στρατηγικές για το πρόγραμμα ανασυγκρότησης. Η πρώτη αναφέρεται στην προτεραιότητα για αποτελεσματική χρήση των υπαρχουσών πηγών της Ευρώπης ώστε να αναβιώσουν την παραγωγή και να εμποδίσουν την σοβιετική επέκταση. Η δεύτερη στρατηγική, με κύριο εκφραστή τον Clayton, υποστηρίζει το ελεύθερο εμπόριο, και την τελωνειακή ένωση θεωρώντας ότι αυτό θα βοηθήσει την ολοκλήρωση των οικονομιών και θα δημιουργήσει αρκετά μεγάλες αγορές ώστε να ενθαρρυνθεί η μαζική παραγωγή. Για την επίτευξη των στόχων της πρώτης στρατηγικής είναι απαραίτητοι οι υπερεθνικοί έλεγχοι και οικονομικός σχεδιασμός, ενώ η δεύτερη στρατηγική εξαρτάται από τους μηχανισμούς της αγοράς.

Οι ευρωπαίοι είναι αντίθετοι και στις δύο στρατηγικές της Αμερικανικής πολιτικής. Δεν είναι πρόθυμοι να κάνουν οποιεσδήποτε παραχωρήσεις και συμβιβασμούς για την τελωνειακή ένωση ή για να υιοθετήσουν ισοσκελισμένο εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ τους, με το επιχείρημα ότι τέτοιες ρυθμίσεις θα έπρεπε να γίνουν αφού η Αμερικανική βοήθεια είχε ήδη τονώσει την εθνική παραγωγή κάθε χώρας. Επίσης αρνιούνται να υιοθετήσουν σχέδια εθνικής παραγωγής για να εξυπηρετήσουν Ευρωπαϊκές ανάγκες ή να υποτάξουν τις εθνικές κυριαρχίες υπό την ηγεσία ενός υπερεθνικού οργανισμού⁴⁵. Στην ουσία δηλαδή αυτό που ήθελαν οι Ευρωπαίοι ήταν να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις καθεμίας χώρας ξεχωριστά, χωρίς να υπάρξει συνεργασία μεταξύ τους, ώστε να προστατεύσουν όσο μπορούσαν την εθνική αυτονομία, ενώ αντίθετα οι αμερικάνοι θέλησαν να ξαναχτίσουν τη δυτική Ευρώπη σύμφωνα με τα αμερικανικά πρότυπα.

Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή για το CEEC στα παρακάτω:

⁴⁵ Βλ Hogan ,ο.π. σελ 69-87

“The summer long meeting of the CEEC in Paris was a labor of endless complexities turned up from every nook and cranny of sixteen different national economies in Europe. In addition, no-one on either side of the Atlantic could know in advance how congress would react to the program or how much money it will be willing to appropriate.”⁴⁶

Οργανισμός Ευρωπαϊκής οικονομική Συνεργασίας

Μέσα από την Επιτροπή της Οικονομικής Ευρωπαϊκής Συνεργασίας, γεννιέται ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας ΟΕΟΣ (ΟΕΕΕ). Στόχος του οργανισμού αυτού ήταν, η εκπλήρωση, έως το 1952, των στόχων που έθεσε η Επιτροπή Ευρωπαϊκής Οικονομική Συνεργασίας και τη διανομή της αμερικανικής βοήθειας. Η ιδρυτική συνθήκη του ΟΕΟΣ υπογράφεται στις 16 Απριλίου 1948, συμμετέχουν σε αυτό 16 ευρωπαϊκά κράτη και η Αμερική και τα μέλη που το απαρτίζουν ανέρχονται στα 1000 . Εκτός από τη διανομή της αμερικανικής βοήθειας που ήταν 13 δις δολάρια σε τέσσερα χρόνια ο ΟΕΟΣ θα επιδίωκε το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, τη δημιουργία ενός πολυμερούς συστήματος πληρωμών και την απελευθέρωση των ανταλλαγών με την υιοθέτηση «κωδικών απελευθέρωσης» και τη κατάργηση ποσοτικών περιορισμών.⁴⁷

Η ηγεσία του ΟΕΟΣ ήταν επιτροπές των οποίων το προσωπικό ήταν αντιπρόσωποι απ’ όλα τα έθνη. Στη κορυφή βρισκονταν ένα προσωρινό συμβούλιο που αντιπροσώπευε όλες τις κυβερνήσεις. Αυτό ονομάστηκε Ειδική Επιτροπή (Executive Committee), και στόχος της ήταν να ελέγχει τη λειτουργία του οργανισμού με κάθε λεπτομέρεια. Αν και ο ΟΕΟΣ δεν έκανε διαχωρισμό ανάμεσα σε μικρές και μεγάλες χώρες, οι σημαντικότερες χώρες αντιπροσωπεύονταν πάντα στην Ειδική Επιτροπή ενώ η συμμετοχή των μικρότερων χωρών εναλλάσσονταν σε ετήσια βάση. Πρόεδρος της επιτροπής

⁴⁶ Βλ. Elwood ο.π. σελ 89

⁴⁷ Βλ. Χριστοδουλίδης Θ., «Η Ιστορική διαδρομή της Ευρωπαϊκής ενοποίησης», στο: Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές, Τόμος Α, Σιδέρης, 1987, Αθήνα.

ήταν ο Sir Edmund Hall-Patch⁴⁸ και Γενικός Γραμματέας ο Robert Marjolin. Η Αμερική αντιπροσωπεύονταν στον ΟΕΟΣ από τον Averell Harriman⁴⁹.

Για το σκοπό και τη χρησιμότητα του ΟΕΟΣ, θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχουν τρεις αντικρουόμενες απόψεις. Σύμφωνα με την μία άποψη, την οποία ασπάζονται πολιτικοί επιστήμονες, με κύριο εκφραστή το Lincoln Gordon, υπάλληλο της ECA, ο ΟΕΟΣ δεν είχε υπέρ-εθνικό ή ομοσπονδιακό χαρακτήρα, αλλά βοήθησε στην ανασυγκρότηση και την ολοκλήρωση της Δ. Ευρώπης. Σύμφωνα με τους ιστορικούς απ' την άλλη, ο ΟΕΟΣ ήταν κατά κάποιον τρόπο μια εισαγωγή, ένα προοίμιο, σε αυτό που θα ακολουθούσε, ακόμα και αν λειτούργησε μόνο ως διαδικασία μάθησης. Οπότε ο ΟΕΟΣ δεν ήταν τίποτε άλλο, σύμφωνα με την άποψη αυτή, παρά ένα μόνο βήμα στο μονοπάτι που θα οδηγούσε στην ολοκλήρωση. Η τρίτη άποψη, η πιο ριζοσπαστική, ανήκει στο Milward, ο οποίος υποστηρίζει ότι καμία από τις παραπάνω απόψεις δεν είναι σωστή για τον ΟΕΟΣ και ότι αυτός απλά υπήρξε ως αποτέλεσμα τις αμερικανικής πολιτικής, ως το πρώτο στάδιο της προσπάθειά τους, να δημιουργήσουν τις «Ηνωμένες Πολιτείες της Ευρώπης»⁵⁰

Παρακάτω θα γίνει μια αναφορά στην πρώτη άποψη, όπως παρουσιάζεται από το Gordon, ενώ στη συνέχεια θα παρουσιαστεί ένα μέρος της κριτικής που κάνει ο Milward για τον ΟΕΟΣ.

⁴⁸ Οι αμερικάνοι είχαν ένα δικό τους υποψήφιο για τη θέση του αρχηγού της ειδικής επιτροπής, το βέλγο υπουργό εξωτερικών Paul-Henri Spaak, ο οποίος ήταν γνωστός για τις θέσεις του υπέρ της Ευρωπαϊκής ένωσης. Τον πρώτο χρόνο δημιουργίας του ΟΕΟΣ, αλλά και στην συνέχεια προσπαθούσαν να τονβάλουν σε μια θέση μεγαλύτερης ισχύος. Το ίδιο συνέβη και για τη θέση του γενικού γραμματέα, οι αμερικάνοι προτιμούσαν τον ολλανδό Hirschfield, τον οποίο έλπιζαν ότι θα υποστήριζαν και οι χώρες της Benelux, οι οποίες θέλησαν στο νέο αυτό οργανισμό να μη συμβεί αυτό που συνέβη με το CEEC δηλαδή να μην κυριαρχήσει η Αγγλία Γαλλία στις διαπραγματεύσεις.

Βλ. Milward. *The reconstruction of Western Europe 1945-51*, Methuen & Co, London, 1984, σελ 174

⁴⁹ Μετά από πίεση τον Harriman και Hoffman (Αρχηγό της ECA) οι ευρωπαίοι υιοθέτησαν μεγαλύτερη υπουργική συμμετοχή στον ΟΕΟΣ απ' ότι είχε αρχικά προγραμματιστεί. Οι ΗΠΑ επέμεναν σε υπουργικές συναντήσεις όπου θα συζητούσαν τις διαφορές ανάμεσα στην πολιτική που ακολουθούσε κάθε κυβέρνηση. Επίσης θέλησαν να διασφαλίσουν μεγαλύτερη υπουργική συμμετοχή στην διαμόρφωση της πολιτικής.

Βλ. Gordon L. "The Organization For European Economic Cooperation", *International Organization*, Vol. 10, No1, Feb 1956, σελ 4

⁵⁰ Βλ. Milward, ο.π. σελ 208

Σύμφωνα με τον Gordon, από τις σημαντικότερες διευθετήσεις του ΟΕΟΣ, ήταν τα προγράμματα για τη φιλελευθεροποίηση του ενδο-ευρωπαϊκού εμπορίου και τη μετατρεψιμότητα των ευρωπαϊκών νομισμάτων μέσω της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πληρωμών EPU (European Payments Union). Τα προγράμματα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να επιταχύνουν την ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση. Αλλά και από θεσμική άποψη επιδεικνύουν κατά πόσο ο ΟΕΟΣ έγινε ένας μηχανισμός συλλογικών διαπραγματεύσεων και επιρροής της πολιτικής και της δράσης των συμμετασχόντων κυβερνήσεων για τόσο σημαντικά θέματα. Για τον έλεγχο της EPU και την δημιουργία του κώδικα των κανόνων εμπορίου, δημιουργήθηκαν δύο ειδικά επταμελή σώματα, το Διευθύνων Συμβούλιο της EPU και το Διευθύνων Συμβούλιο για το Εμπόριο.

Τα μέλη των δύο αυτών σωμάτων⁵¹, «Επιλέχτηκαν για τις προσωπικές του ικανότητες και όχι ως εκπρόσωποι των κυβερνήσεων τους»⁵² Το ερώτημα που τίθεται σε αυτές τις αντιπροσωπεύσεις ήταν κατά πόσο οι αντιπρόσωποι των κρατών εκφράζανε αποκλειστικά ή όχι τα συμφέροντα τις δικής τους χώρας. Κατά περιόδους, βέβαια πρότειναν την εφαρμογή της αρχής της ομοφωνίας, σε θέματα όπως την βελτίωση του κώδικα φιλελευθεροποίησης του εμπορίου. Σύμφωνα με την αρχή της ομοφωνίας, είναι απαραίτητη η συγκατάθεση κάθε κυβέρνησης χωριστά για οποιαδήποτε τυπική απόφαση του ΟΕΟΣ. Ο μηχανισμός αυτός βοηθάει ώστε να αντιμετωπιστούν ιδιαίτερες δράσεις και πολιτικές κάθε χώρας.

Ένα άλλο βασικά σημείο, που προήγαγε ο ΟΕΟΣ, είναι ότι έφερε σε κοινό προβληματισμό τα οικονομικά και εμπορικά προβλήματα κάθε χώρας που απειλούσαν την ομαλή λειτουργία του ενδο-ευρωπαϊκού εμπορίου και το σύστημα πληρωμών. Ένα κλασικό παράδειγμα της περίπτωσης αυτής ήταν το πρόβλημα τις Γερμανίας τον πρώτο χρόνο της ένωσης πληρωμών, όπου λόγω της αργής οικονομικής ανάκαμψής της, δημιούργησε, στις αρχές του 1951, ένα τεράστιο χρέος το οποίο μείωνε την ποσόστωσή της στις πιστώσεις του EPU. Με το συνδυασμό όμως: α) προσωρινών συμφωνιών για περιορισμούς στις

⁵¹ Ένα από τα σημεία αντιπαράθεσης, μεταξύ αμερικάνων και ευρωπαίων ήταν και αυτό της αντιπροσώπευσης. Οι Αμερικάνοι επέμεναν ώστε η αντιπροσώπευση να γίνει αποκλειστικά από υπουργούς. Στην άποψη αυτή ήταν αντίθετοι οι Γάλλοι, οι οποίοι υποστήριζαν ότι πρέπει να ισχύσει αυτό που ίσχυε μέχρι τώρα στην CEEC, όπου αντιπρόσωποι ήταν απλοί πολίτες με κάποιο ανώτερο μορφωτικό επίπεδο. Βλ. Milward ο.π. σελ176

⁵² Βλ. Gordon ο.π. σελ 6,

εισαγωγές, σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να μην προκαλέσουν ζημιές στους Συνεταίρους της Γερμανίας, β) ειδικών συμπληρωματικών πιστώσεων από το EPU και γ) κατάλληλων αλλαγών στην εσωτερική οικονομική πολιτική, στις οποίες οι προτάσεις του ΟΕΟΣ έπαιξαν σημαντικό ρόλο, η Γερμανία ξεπέρασε τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκονταν.

Ο Gordon υποστηρίζει ότι, ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής συνεργασίας δεν ήταν απόλυτα συμβατός με τη δράση της Γαλλίας, της οποίας όμως ο προστατευτισμός θα ήταν ακόμα πιο έντονος σε περίπτωση που απουσίαζε ο οργανισμός αυτός. Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο εάν δεν υπήρχε ο ΟΕΟΣ, οι Άγγλοι και οι Γάλλοι θα εμπλεκόταν σε αντιμέτρα και σε βαθιές αντιθέσεις στο ενδο-ευρωπαϊκό εμπόριο.

Εκτός όμως από τα πεδία που ο ΟΕΟΣ σημείωσε την μεγαλύτερη επιτυχία, όπως δηλαδή στην διανομή της βοήθειας ανάμεσα στα κράτη, την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και των πληρωμών και την Ευρωπαϊκή παραγωγικότητα, ο οργανισμός παρουσίασε και κάποιες σημαντικές αδυναμίες και αποτυχίες. Μια από αυτές είναι στον τομέα των συντονισμένων επενδύσεων, όπου υπήρχε Σχέδιο για επενδύσεις σε βαριά βιομηχανία και σε δημόσιες υπηρεσίες. Το Σχέδιο όμως αυτό απέτυχε, κατά ένα μέρος επειδή δεν ήταν αποδεκτό από τις συμμετέχουσες κυβερνήσεις, αλλά κυρίως λόγω του γεγονότος ότι η ολοκλήρωση πραγματοποιούνταν έξω από το σχεδιασμό των κυβερνητικών επενδύσεων με αποτέλεσμα τον περιορισμό του οικονομικού ρόλου της κυβέρνησης σε έμμεσους παρά σε άμεσους ελέγχους.

Μια ακόμα αδυναμία του ΟΕΟΣ, ήταν ότι απέτυχε το 1950, να διασφαλίσει διακυβερνητική συνεργασία στην εναρμόνιση των οικονομικών πολιτικών. Αυτό έγινε για να αποφύγει το διαμελισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας σε πληθωριστικά και αποπληθωριστικά τμήματα που θα είχαν ως συνέπεια τη καταστροφή του συστήματος απελευθέρωσης του εμπορίου και των πληρωμών.⁵³ Γενικότερα όμως ο ΟΕΟΣ δεν έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ολοκλήρωση των οικονομιών, όπως έκανε για παράδειγμα η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα η οποία δημιουργήθηκε αμέσως μετά, και περιείχε βασικές αρχές ενός διεθνούς πολιτικού οργανισμού και ιδιαίτερα, όπως θα δούμε και παρακάτω, την αρχή του υπέρ εθνικισμού.

⁵³ Βλ. Gordon, ο.π. σελ 9

Η ιδέα του ευρωπαϊκού οργανισμού, γεννήθηκε με την υιοθέτηση του προγράμματος της ευρωπαϊκής ανασυγκρότησης⁵⁴. Η νέα Δ. Ευρώπη θα έπρεπε να σχηματιστεί από τους ίδιους τους ευρωπαίους και η βοήθεια του Σχεδίου Μάρσαλ θα ήταν μόνο η αφορμή. Σύμφωνα με το Milward αυτό ήταν μια ανώτερη ιδέα, δεν ήταν όμως εφαρμόσιμη στις συγκεκριμένες περιστάσεις. Ακόμα περισσότερο δεν ήταν δυνατό να δημιουργηθεί ένας νέος πολιτικός θεσμός που θα προήγαγε την ολοκλήρωση ως απάντηση σε ένα πρόγραμμα βοήθειας, το οποίο διευθύνονταν από την Αμερική με τον πιο παραδοσιακό τρόπο. Οι ΗΠΑ συμμετείχαν στον ΟΕΟΣ, υιοθετώντας καθαρά τα εθνικά της συμφέροντα⁵⁵. Παρά το γεγονός ότι το Σχέδιο Μάρσαλ παρείχε σημαντική βοήθεια στις συμμετέχουσες στο ΟΕΟΣ χώρες, δεν ήταν αρκετή η επιρροή του ώστε να υποστηρίξουν οι ευρωπαϊκές χώρες αυτές τις αμερικανικές φιλοδοξίες για την επιτυχή λειτουργία του οργανισμού.

Έτσι οι αμερικάνοι προσπαθούν να δημιουργήσουν συμμαχίες μέσα στον οργανισμό, οι οποίες όμως δεν ήταν ποτέ ιδιαίτερα δυνατές ώστε ν' αντιμετωπίσουν την Γάλλο-Αγγλική αντίθεση⁵⁶. Αυτό, όμως είναι μικρότερης σημασίας, σε σχέση με το τεράστιο χάσμα που υπήρχε ανάμεσα στον τρόπο που οι ΗΠΑ επιθυμούσαν να συμπεριφερθούν οι ευρωπαϊκές χώρες και στο τρόπο που οι ίδιες συμπεριφέρονταν. Το χάσμα αυτό ήταν ένας μεγάλο δίλημμα, για τις ίδιες τις ευρωπαϊκές χώρες να αναζητήσουν περιστασιακούς συνασπισμούς εθνικού συμφέροντος με τις ΗΠΑ, από τα να δράσουν από κοινού μεταξύ τους. Κάθε ευρωπαϊκή χώρα έλπιζε να χρησιμοποιήσει συγκεκριμένα στοιχεία της αμερικανικής πολιτικής ώστε να υποστηρίξει τους δικούς της σκοπούς και φιλοδοξίες στην ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση.

Όπως υποστηρίζει ο Milward, οι χώρες της Ευρώπης πέτυχαν ένα είδος ολοκλήρωσης έξω από τα όρια του ΟΕΟΣ. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο οργανισμός από μόνος του απέτυχε να εκπληρώσει τους στόχους του και να επιλύσει τα εμπόδια που του παρουσιάστηκαν. Τα σημαντικότερα εμπόδια ήταν

⁵⁴ Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως ο αρχικός σκοπός του ΟΕΟΣ ήταν η κατανομή της αμερικανικής βοήθειας ανάμεσα στις χώρες .

⁵⁵ Βλ. Milward ο.π. σελ 169-172

⁵⁶ Σε ιδιαίτερο υποκεφάλαιο της ανάλυσης του Milward για τον ΟΕΟΣ, αναφέρεται ότι η Αγγλία και η Γαλλία θέλησαν η κατανομή της βοήθειας να γίνει σύμφωνα με ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα, διαφορετικά οι αμερικάνοι θα έδιναν προτεραιότητα στην Γερμανία, κάτι που θα ήταν γι' αυτούς ένα «ασήκωτο φορτίο». Βλ. Milward ο.π. σελ 180-195

από τη μια το πρόβλημα της Γερμανίας και από την άλλη οι μεγάλες διαφορές στις εγχώριες οικονομίες των χωρών της δυτικής Ευρώπης.

Ο ΟΕΟΣ δεν θα υπήρχε εάν οι ΗΠΑ δεν συμφωνούσαν με την Γαλλία για το Γερμανικό ζήτημα⁵⁷. Γι' αυτό το λόγο η Γαλλία είχε σημαντικότερο ρόλο στις διαπραγματεύσεις για την ανασυγκρότηση της Γερμανίας. Είχε λοιπόν το δικαίωμα η Γαλλία, μέσω του ΟΕΟΣ, είτε να απορρίψει προτάσεις για τη Γερμανία, είτε να συνδυάσει τα συμφέροντά της με αυτά των μικρότερων χωρών και να απειλήσει με αυτό τον τρόπο τους στόχους της Αμερικής.

Όσον αφορά τις διαφορετικότητες των οικονομιών που θα αποδέχονταν τη βοήθεια, εάν, σύμφωνα πάντα με το Milward, οι ΗΠΑ δεν επέβαιναν με το Σχέδιο Μάρσαλ, ασκώντας πιέσεις το ισοζύγιο πληρωμών και στα αποθέματα θα μειώνονταν οι ανισότητες στην οικονομική πολιτική της Δ. Ευρώπης μετριάζοντας την ταχύτητα με την οποία κάποιες οικονομίες έλπιζαν να εκπληρώσουν τις φιλοδοξίες τους. Με το να επιτρέπουν όμως στους Γάλλους και στους Ολλανδούς να έχουν διεθνή ελλείμματα, χωρίς να προβάλλει εναλλακτικές οικονομικές πολιτικές για άλλες χώρες, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργεί τις αντιθέσεις ανάμεσα στις διάφορες χώρες.

Η διαφορετικότητα της οικονομικής δομής κάθε χώρας έκανε ακόμα πιο δύσκολη την κατανομή βοήθειας. Για παράδειγμα το να χρησιμοποιηθεί η βοήθεια, για την ενίσχυση στο δίκτυο εμπορίου στη δυτική Ευρώπη, θα επωφελούνταν το Βέλγιο και η Ολλανδία, οι οποίες ζούσαν μέσα από το ενδο-ευρωπαϊκό εμπόριο, ενώ θα ήταν σχεδόν αδιάφορο για την Αγγλία που το εμπόριό της ήταν κυρίως με χώρες εκτός της Δ. Ευρώπης. Επίσης η χρήση της βοήθειας για ενθάρρυνση των επενδύσεων θα ήταν σημαντική για τη Γαλλία και την Ολλανδία ενώ για τη Δανία και το Βέλγιο αντίθετα, που είχαν συγκριτικό πλεονέκτημα θα ήταν σχεδόν αδιάφορο.

Ενώ οι ευρωπαϊκοί αρνούσαν τον ορισμό της διεθνούς οικονομικής συνεργασίας που προτείνουν οι ΗΠΑ, κινούνται την ίδια περίοδο, προς το σχηματισμό της συνεργασίας αυτής, έξω από τον ΟΕΟΣ και πέρα από τη βοήθεια Μάρσαλ. Η αλληλεξάρτηση αυτή των χωρών αναπτύσσονταν σε σώματα τα οποία είχαν το πλεονέκτημα να αναδύονται από την ιστορία της Ευρώπης και όχι από αυτό που προσπαθούσαν να επιβάλλουν οι αμερικάνοι.

⁵⁷ Βλ Milward, ο.π. σελ 170

Βέβαια αυτό έγινε κατανοητό μετά από την εμπειρία των δύο πρώτων χρόνων λειτουργίας του ΟΕΟΣ, όπως επίσης, έγινε κατανοητό ποιες φόρμες πολιτικής δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν.

Παρατηρούμε από την παραπάνω ανάλυση, ότι τόσο η Επιτροπή Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, όσο και ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας που τη διδέχθηκε, δεν είχαν τα επιθυμητά, για τους αμερικάνικούς στόχους, αποτελέσματα. Την επιτυχία ή την αποτυχία, όμως τέτοιων οργανισμών, πρέπει να τη δούμε, σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο βρίσκονταν η Ευρώπη την περίοδο αυτή. Και το πλαίσιο αυτό δεν είναι τίποτα άλλο από το γεγονός ότι οι χώρες της Ευρώπης, βρισκόταν για αιώνες σε εμπόλεμη μεταξύ τους κατάσταση, οπότε θα ήταν αδύνατο εκ των πραγμάτων η κατάσταση αυτή να αλλάξει από την μια μέρα στην άλλη.

Κάθε χώρα επιδίωκε απ' την μια την εκπλήρωση των εθνικών της συμφερόντων, από την άλλη όμως γνώριζε ότι η γενικότερη κατάσταση της Ευρώπης ήταν δύσκολη, προσπαθώντας κατά κάποιο τρόπο να προσεγγίσει η μια την άλλη. Αυτό είναι ξεκάθαρο κυρίως ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις όπως είναι η Αγγλία και η Γαλλία αλλά και στην προσπάθεια της Γαλλίας να προσεγγίσει τη Γερμανία, όταν έβλεπε ότι το Σχέδιο Monnet δεν είχε την έκβαση που επιθυμούσε. Όπως θα δούμε αμέσως μετά, η Αγγλία, με κύριο εκφραστή τον Bevin, οραματίζονταν την Ευρώπη, ως μια «Τρίτη Δύναμη» στα διεθνή ζητήματα. Ενώ η Γαλλία δείχνει τα πρώτα σημάδια προσέγγισης της Γερμανίας, στην εναρκτήρια τελετή του ΟΕΟΣ, όπου παραβρέθηκαν Γερμανοί πολιτικοί.

Μετά την ανακοίνωση του Σχεδίου Μάρσαλ, η Αμερική θέλησε την Αγγλία να παίξει το ρόλο του μεσίτη στις διαπραγματεύσεις της με την Ευρώπη. Έτσι ο Clayton, ως αντιπρόσωπος διαπραγματεύσεων με την Αγγλία θα μεταβίβαζε στους Άγγλους τις αμερικανικές αρχές⁵⁸ για την ανασυγκρότηση. Οι Άγγλοι όμως δεν ήταν και τόσο φανατικοί υπέρμαχοι των αρχών αυτών και της ενοποιητικής στρατηγικής που αυτές περιείχαν. Έτσι πριν αρχίσουν οι

⁵⁸ Οι αρχές αυτές ήταν ότι το πρόγραμμα ανασυγκρότησης θα έπρεπε να καταργήσει τα εθνικά σύνορα, να βασίζεται σε συλλογική δράση, να κάνει μέγιστη χρήση ευρωπαϊκού υλικού, να συγκεντρώνει πληροφορίες και να συμβάλει στην επανένωση της Γερμανίας.
Βλ. Hogan ο.π. σελ 46

διαπραγματεύσεις με τον Clayton, οι σχεδιαστές πολιτικής στο Foreign Office, συζητούσαν δυο σενάρια συνεργασίας με την Γαλλία.

Το ένα αφορούσε θέματα ασφάλειας κι ήταν απόρροια των πολεμικών διαπραγματεύσεων και αναφέρεται σε δύο συνθήκες. Στην συνθήκη της Δουνκέρκης στις 4 Μαρτίου 1947, η οποία ήταν μια συνθήκη συμμαχίας και αμοιβαίας βοήθειας μεταξύ Γαλλίας και Βρετανίας για το ενδεχόμενο αναβίωσης του Γερμανικού κινδύνου. Και την συνθήκη των Βρυξελλών που υπογράφεται στις 17 Μαρτίου 1947, όπου με πρωτοβουλία της Αγγλίας και της Γαλλίας, συμμετέχουν και οι χώρες της Benelux για την δημιουργία της «Δυτικής Ένωσης», μια συνθήκη Οικονομικής, Κοινωνικής, Πολιτισμικής, Συνεργασίας και Συλλογικής Άμυνας, ισχύος πενήντα ετών. Το σύστημα αμοιβαίας εγγύησης που προέβλεπε η Συνθήκη των Βρυξελλών, δεν ενεργοποιείτο μόνο με την αναβίωση της Γερμανικής επιθετικότητας, αλλά με κάθε απειλή απ' οποιονδήποτε και αν προερχόταν⁵⁹.

Το δεύτερο σενάριο για την συνεργασία των Άγγλων με την Γαλλία, αναφέρεται στην Άγγλο-Γαλλική οικονομική συνεργασία, ως βάση για μια ευρύτερη οικονομική συνεργασία ανάμεσα στις χώρες της Δ. Ευρώπης. Έτσι, αντιπρόσωποι και των δύο χωρών ξεκινάνε συζητήσεις με σκοπό να διερευνήσουν αυτή την πρόταση. Ο Άγγλος υπουργός εξωτερικών Bevin, ορίζει στο υπουργικό συμβούλιο να αναπτύξει μια μελέτη για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας Άγγλο- Δυτικοευρωπαϊκής τελωνειακής ένωσης.⁶⁰ Αυτό που ενδιέφερε την Αγγλία ήταν εάν μια τέτοια τελωνειακή ένωση ήταν συμβατή με τις αρχές του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου (ΙΤΟ) και με τις εμπορικές και νομισματικές συμφωνίες ανάμεσα στην Αγγλία και τις χώρες του Commonwealth.

Ενώ το υπουργικό συμβούλιο συμφώνησε στις σύνταξη μιας τέτοιας μελέτης, η ιδέα της τελωνειακής ένωσης αντιμετώπισε σημαντικές διαφωνίες μέσα στο εργατικό κόμμα. Έτσι η απόφαση του υπουργικού συμβουλίου δεν μπόρεσε να εναρμονίσει τις διαφορές αυτές, ούτε αυτές που αναδύονταν ανάμεσα στους Άγγλους και Αμερικανούς σχεδιαστές πολιτικής. Έτσι, αντιπρόσωποι του συμβουλίου εμπορίου και του υπουργείου οικονομικών,

⁵⁹ Βλ. Χριστοδουλίδης Θ. Η ιστορική αναδρομή της Ευρωπαϊκής Ενωποίησης, στο Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές σπουδές, Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2001, σελ33

⁶⁰ Βλ. Hogan. ο.π. σελ 46

μπλόκαραν για δύο χρόνια τις προσπάθειες του Foreign Office να εξετάσει το ενδεχόμενο μιας τελωνειακής ένωσης ανάμεσα στην Αγγλία και τη Δ. Ευρώπη, προβάλλοντας επιχειρήματα, όπως ότι, κάτι τέτοιο θα προκαλούσε αναταραχές στην εγχώρια οικονομία, θα μείωνε την ικανότητα του υπουργείου οικονομικών να αντεπεξέλθει στις πληρωμές με το εξωτερικό και θα προκαλούσε προβλήματα στο εμπόριο της Αγγλίας με τις χώρες του Commonwealth και με αυτές που χρησιμοποιούσαν τη Στερλίνα, ως νόμισμα συναλλαγής⁶¹.

Βέβαια οι Άγγλοι έβλεπαν την ένωση τους με τη Δ. Ευρώπη, ως μέσο για την ασφάλειά τους, αλλά και για να διατηρήσουν τη μέχρι τότε θέση τους, ως μεγάλη δύναμη της Ευρώπης. Γι' αυτό το λόγο επιθυμούν από τη μια την ένωση με τη Δ. Ευρώπη αλλά και από την άλλη τη βοήθεια των αμερικάνων. Μια Άγγλο-δυτικοευρωπαϊκή ένωση, όπως την οραματίζονταν οι Άγγλοι θα ήταν αρκετά δυνατή ώστε να της παρέχει ασφάλεια και οικονομική κάλυψη, σε περίπτωση που η Αμερική απέσυρε τη βοήθεια στην Ευρώπη. Επίσης μια τέτοια συνεργασία θα μπορούσε να εξασφαλίσει τη συνοχή ανάμεσα στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες ώστε να ελέγξουν τους Γερμανούς, αλλά και να κάνει την Αγγλία πραγματικό συνεταιίρο των ΗΠΑ και όχι εξάρτημα της.

Όσον αφορά τώρα τις σχέσεις της Γαλλίας με τη Γερμανία, είναι ήδη γνωστό το Σχέδιο Monnet και οι απαιτήσεις της Γαλλίας από τη Γερμανία. Πέρα όμως απ' αυτό η Γαλλία, μέσα σε στενά πλαίσια διπλωματικής πολιτικής, διαβλέπει ότι η συνεργασία Γαλλίας Γερμανίας, θα έχει γι' αυτήν και για τις υπόλοιπες χώρες τις Ευρώπης θετικά αποτελέσματα. Την αλλαγή αυτή στην πολιτική της η Γαλλία την υιοθετεί από τον Ιούνιο του 1948⁶². Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αυτό δεν θα μπορούσε να το εκφράσει άμεσα η Γαλλία, ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο με την Γερμανία και τις βλαβερές συνέπειες που είχε υποστεί από αυτόν. Έμμεσα όμως, και με διπλωματική τακτική προσπαθεί να «διευκολύνει» τη Γερμανία, ιδιαίτερα στα πλαίσια του ΟΕΟΣ.

Αυτό διαφαίνεται στην στάση της Γαλλία στην τελετή έναρξης του ΟΕΟΣ. Στην τελετή αυτή, ενώ οι Άγγλοι και οι Γάλλοι δεν είχαν καμία πρόθεση να επιτρέψουν στους Γερμανούς τη συμμετοχή τους σε αυτή, αλλά ούτε είχαν κάνει κάποια συμφωνία για τις δυνάμεις και το καθεστώς κυριαρχίας στην

⁶¹ Βλ. Hogan, ο.π. σελ 46-50

⁶² Βλ Milward ο.π. σελ 468

περιοχή του Ρούρ, ο Clay⁶³, διαλέγει τρεις Γερμανούς πολιτικούς να είναι παρόντες, μαζί με τους αντιπροσώπους της Στρατιωτικής κυβέρνησης.

Αυτό αρχικά βρίσκει κάθετες αντιδράσεις από τους Άγγλους και Γάλλους⁶⁴ αντιπροσώπους, οι οποίοι αναγκάζουν τον Clay να διώξει τους Γερμανούς από τη τελετή έναρξης. Εντούτοις, η Γαλλία μόνο προτείνει στη φάση αυτή, οι Γερμανοί αντιπρόσωποι να καταθέσουν ένα έγγραφο, όπου θα αναφέρεται ότι θα εκπλήρωναν τις υποχρεώσεις τους. Δίνει δηλαδή μια εναλλακτική στους αντιπροσώπους της Γερμανίας, όπου θα τους επέτρεπε ενδεχομένως και την παραμονή τους στην τελετή έναρξης του ΟΕΟΣ. Επειδή όμως ο Clay, ήταν ήδη ενοχλημένος από την κατάσταση, αρνείται να εμφανιστεί στην τελετή έναρξης έτσι την σύμβαση της τελετής έναρξης υπογράφει μόνο ο Άγγλος αντιπρόσωπος, ο οποίος συνόδευσε την υπογραφή του με ένα έγγραφο για την Γαλλική θέση.

Η Γερμανική αντιπροσώπευση στον ΟΕΟΣ θα περιορίζονταν σε κάποιες υποεπιτροπές του. Σε υψηλότερου επίπεδου συμβούλια οι Γερμανοί θα αντιπροσωπεύονταν μόνο με προσωπικό της Στρατιωτικής Κυβέρνησης. Θα γινόταν δηλαδή μεγάλος έλεγχος για να μπορέσουν να συμμετάσχουν οι Γερμανοί στον ΟΕΟΣ. Σύμφωνα με το Milward, ο ΟΕΟΣ, αποτέλεσε ένα εμπόδιο, από την αρχή της δημιουργίας του, για τις μελλοντικές σχέσεις της Γαλλίας με τη Γερμανία.

⁶³ Ο Clay ενθαρρύνει τους Γερμανούς να ελπίζουν για το τέλος των πληρωμών για τις επανόρθωσης του πολέμου και τους ελέγχους στο επίπεδο βιομηχανίας τους, με τη δημιουργία του ΟΕΟΣ, γι' αυτό και τους καλεί στην τελετή έναρξης του ΟΕΟΣ.

Βλ. Milward ο.π., σελ178-179

⁶⁴ Οι Γαλλία δεν ήταν καν προετοιμασμένη από την αρχή να υπογράψει η Στρατιωτική Κυβέρνηση τη σύμβαση εκ μέρους της Γερμανίας, επειδή δεν υπήρχε σε αυτή τίποτα που να αναφέρει τους περιορισμούς της βιομηχανικής δραστηριότητας της Γερμανίας.
Βλ. Milward, ο.π. σελ179

Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών

Η ευρωπαϊκή ένωση πληρωμών, που δημιουργήθηκε ως γραφείο του ΟΕΟΣ, ξεκινάει την λειτουργία της τον Σεπτέμβριο του 1950 και αποτέλεσε τον «ιστορικό δεσμό ανάμεσα στο Σχέδιο Μάρσαλ και την κοινή αγορά⁶⁵». Οι σημαντικότερες λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πληρωμών ήταν : η πλήρης μετατρεψιμότητα των νομισμάτων μεταξύ των συμμετεχόντων χωρών, και η διευθέτηση του πλεονάσματος ή του ελλείμματος στα ισοζύγια πληρωμών τους. Λειτουργήσε επίσης ως Ευρωπαϊκή τράπεζα, με δική της μονάδα λογαριασμού που βασίζονταν εν μέρει στο χρυσό και εν μέρει σε πιστώσεις, συντονίζοντας και χρηματοδοτώντας τις εξωτερικές λειτουργίες των εθνικών κεντρικών τραπεζών. Προστάτευσε επίσης , για κάθε μέλος, τα αποθέματα χρυσού και δολαρίων από τις διαταλαντώσεις του καθημερινού εμπορίου.

Ο βασικός στόχος της ευρωπαϊκής ένωσης πληρωμών (ΕΕΠ) ήταν το ισοσκελισμένο εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των χωρών που συμμετείχαν σ' αυτήν. Αυτό θα γινόταν με δύο μηχανισμούς: το μηχανισμό αντιστάθμισης (offsetting mechanism) και το μηχανισμό διευθέτησης (settlement mechanism). Ο μηχανισμός αντιστάθμισης επέτρεπε σε μια χώρα να αντισταθμίσει το έλλειμμα της με το πλεόνασμα μια άλλης χώρας. Το πλεονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι ότι κάθε χώρα δεν πρέπει να ανησυχεί για τα ελλείμματά της με τις άλλες χώρες, δεδομένου ότι τα ελλείμματα αυτά θα αντισταθμιστούν με πλεονάσματα σε άλλες κατευθύνσεις. Περιορίζει έτσι τις διμερείς διαπραγματεύσεις και επιτρέπει την επέκταση του εμπορίου. Επίσης μια χώρα που έχει έλλειμμα με μια άλλη χώρα, δεν θα αναγκαστεί να επιβάλει ποσοτικούς περιορισμούς ώστε να διορθώσει το έλλειμμά της.⁶⁶

Σύμφωνα με το μηχανισμό διευθέτησης οι χώρες που χρωστάνε θα παίρνουν μια πίστωση από την ΕΕΠ, Όταν όμως αυξάνεται το χρέος τους θα πρέπει να πληρώνουν σε χρυσό. Οι χώρες που δίνουν πίστωση, και ως εκ' τούτου έχουν πλεόνασμα, θα χρηματοδοτούν το πλεόνασμά τους κατά ένα μέρος από τις πιστώσεις και θα λαμβάνουν για εξισορρόπηση χρυσό. Στην ένωση θα χαρίζεται ένα αρχικό ποσό από δολάρια τα οποία θα διευθετήσουν

⁶⁵ Βλ Elwood, ο.π. σελ 159

⁶⁶ Βλ. Hirschman Albert , "The European Payment Union" The Review of Economics and Statistics, vol 33, No 1 February 1951, p.49-50

τις διαφορές ανάμεσα στις πληρωμές χρυσού από τους οφειλέτες και τις απολαβές χρυσού από τους πιστωτές.

Οι ανησυχίες και οι δυσκολίες που εμφανίστηκαν με την έναρξη των εργασιών της ένωσης ήταν ότι αυτή ίσως να αντέγραφε τις λειτουργίες του Διεθνές Νομισματικού Ταμείου, (International Monetary Fund) και, το σημαντικότερο, υπήρχε ο φόβος ότι ο συνυπολογισμός, στις διαπραγματεύσεις, ολόκληρης της περιοχής της στερλίνας, ίσως να την καθιστούσε αυτάρκη και υψηλού κόστους περιοχή που θα χαρακτηριζόταν από μόνιμους περιορισμούς διάκρισης απέναντι στο δολάριο. Εφόσον υπήρξαν εγγυήσεις σχετικά με τα παραπάνω θέματα, το πρόβλημα που προέκυψε ήταν η αντίθεση της Αγγλίας.

Οι Άγγλοι δεν δέχονται να εγκαταλείψουν το διμερές εμπόριο με τις περιοχές τις στερλίνες και να υιοθετήσουν τις διαπραγματεύσεις σχετικά με ισοσκελισμένο εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των χωρών. Επίσης δεν μπορούν να περιορίσουν την δράση τους σε σχέση με του ποσοτικούς περιορισμούς στο ενδο ευρωπαϊκό, κάτι που προσπαθούσε να επιβάλει η ECA, στις χώρες του ΟΕΟΣ. Η Αγγλία δηλαδή επιθυμεί πιο ευέλικτους όρους στην ένωση, όπου θα έχει μεγαλύτερη ελευθερία στο εμπόριο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών ξεκινάει τις εργασίες της με κεφάλαιο ύψους 600 εκατομμυρίων δολαρίων, και εισφορές από κάθε χώρα μέλος. Σύμφωνα με μαρτυρίες της εποχής η ΕΕΠ είχε περισσότερα «Αμερικανικά στοιχεία» από οποιοδήποτε άλλο οργανισμό που δημιουργήθηκε στην Ευρώπη την εποχή εκείνη. Ο λόγος οφείλεται στο ότι οι υπάλληλοι της ECA έχουν σ' αυτήν ενεργή συμμετοχή, ενθαρρύνοντας τις κυβερνήσεις να διαπραγματευτούν το πρόβλημα των πληρωμών και παίρνοντας ενεργά μέρος σ' αυτές τις διαπραγματεύσεις. Επίσης αυτοί ήταν που έπεισαν τους Άγγλους να λάβουν μέρος στην ένωση, διαβεβαιώνοντάς τους ότι δεν θα έχουν προβλήματα στις διαπραγματεύσεις τους με την περιοχή της στερλίνας.⁶⁷

Οι Bissel και Marjolin, εξυμνούν την προσπάθεια των αμερικανών για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πληρωμών. Ο πρώτος, αναφέρει συγκεκριμένα ότι ΕΕΠ, «ήταν το ανώτατο κατόρθωμα του Σχεδίου Μάρσαλ»,

⁶⁷ Βλ. Elwood, ο.π. σελ 160

ενώ ο Marjolin, χαρακτηρίζει την ΕΕΠ, «ως ένα παράλογο αλλά επιτυχημένο στοίχημα»⁶⁸

Σχέδιο Schuman

Το 1950, σημειώνεται μια σημαντική μεταβολή στην οικονομική κατάσταση όσο αφορά τις εξαγωγές και την παραγωγή της Ευρώπης όπου και διαφαίνονται και τα πρώτα σημάδια προς την πραγματική ενοποίηση των χωρών της Ευρώπης. Όσο αφορά την οικονομική ανάκαμψη, οι εξαγωγές και η παραγωγή αυξάνονται ραγδαία. Έτσι, ενώ το 1947 οι συνολικές εξαγωγές της Δ. Ευρώπης ήταν λιγότερες από τις εξαγωγές της Αγγλίας, το 1950, ήταν κατά 30 % περισσότερες. Οι χώρες που κυριάρχησαν στο εξαγωγικό εμπόριο, ήταν το Βέλγιο, η Ολλανδία και η Δ. Γερμανία⁶⁹. Η Δ. Γερμανία έχει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη αυτή. Το 1949, παρήγαγε το 80% των αγαθών που παρήγαγε πριν τον πόλεμο, ενώ το 1950, ξεπέρασε κατά ένα τρίτο το ποσό αυτό. Οι εξαγωγές της αυξήθηκαν κατά 1,4 δις δολάρια ανάμεσα στο 1948 –1951.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης των εξαγωγών ήταν σε εμπόριο ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης το οποίο αυξήθηκε κατά 90% ανάμεσα στο 1948 και 1950. Αυτό δείχνει, εν μέρει, ότι οι χώρες της Δ. Ευρώπης, προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα πλαίσιο στο οποίο αργότερα θα χτιστεί η κοινή αγορά. Από τους βασικούς υποστηρικτές της ιδέας αυτής είναι ο πρωθυπουργός της Γαλλίας Jean Monnet, ο οποίος αναγνωρίζει τα προβλήματα που θα προέκυπταν εξαιτίας του ψυχρού πολέμου και του προβλήματος της Γερμανίας, και τονίζει ότι η Γαλλία πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες.

Ο Monnet συνειδητοποιεί ότι ο τρόπος που προσπαθούσε μέχρι τώρα η Γαλλία να «ελέγξει» την Γερμανία (με τον άμεσο έλεγχο της βιομηχανίας της) είχε αποτύχει. Αν αντίθετα προσπαθούσαν να προσεγγίσουν τη Γερμανία, χωρίς να θέλουν να κυριαρχήσουν σ' αυτήν ή να την εκδικηθούν, θα προέκυπτε ένας σταθερός δεσμός ανάμεσά τους και θα προετοίμαζε το έδαφος για περαιτέρω συνεργασία μεταξύ τους. Η προσπάθεια προσέγγισης της

⁶⁸ Βλ Hirschman Albert O. "Crossing Boundaries", Zone Books, New York, 1998, σελ 41-42

⁶⁹ Βλ Milward, ο.π. σελ 360

Γερμανίας, θα γινόταν, σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου, «το σπέρμα της ευρωπαϊκής ενοποίησης».⁷⁰

Στις 9 Μαΐου 1950, ο υπουργός εξωτερικών και πρώην πρωθυπουργός της Γαλλίας Robert Schuman εξήγγειλε το ιστορικό σχέδιό του, διευκρινίζοντας το περιεχόμενό του:

«...η Γαλλική κυβέρνηση, προτείνει να θέσει το σύνολο της γαλλογερμανικής παραγωγής άνθρακα και χάλυβα υπό μία κοινή ανώτατη αρχή σε ένα οργανισμό ανοιχτό στη συμμετοχή των άλλων χωρών της Ευρώπης. Η παραγωγή αυτή θα προσφέρεται σε ολόκληρο τον κόσμο, χωρίς διάκριση και αποκλεισμό...»⁷¹

Η ιδέα της οικονομικής συνεργασίας σε τομείς της παραγωγικής διαδικασίας δεν ήταν πρωτότυπη. Πρωτότυπο όμως ήταν το θεσμικό της περίβλημα, που όριζε τη θέσπιση μια *Ανώτατης Αρχής με υπερεθνικό χαρακτήρα*. Αυτό δίνει μια ιδιαίτερη πολιτική διάσταση στο Σχέδιο, λύνοντας ένα μεγάλο μέρος των προβλημάτων που υπήρχαν. Οι αποφάσεις του οργάνου αυτού, του οποίου τα μέλη δεν θα εξαρτώνταν από τις εθνικές κυβερνήσεις, θα ήταν άμεσα εκτελεστές στα κράτη μέλη, υποκείμενες, ωστόσο, στον έλεγχο ενός δικαιοδοτικού οργάνου. Δεν είναι τυχαίο ότι το Σχέδιο συνεργασίας υιοθετεί τον άνθρακα και το χάλυβα, αφού τα δύο αυτά προϊόντα είναι τα πλέον απαραίτητα για του πολεμικούς εξοπλισμούς. Οι βασικοί στόχοι του Σχεδίου είναι δύο: Πρώτον, να κάνει αδύνατη μια νέα σύγκρουση μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας και δεύτερον, να θέσει τις βάσεις για τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής ομοσπονδίας.

Έτσι δημιουργείται η «Ευρώπη των έξι», η Δ. Γερμανία, η Ιταλία και οι χώρες της Benelux αποδέχονται θετικά την πρόταση. Η Βρετανία, δεν αλλάζει ούτε τώρα στάση σχετικά με τη ενοποίηση και απέκλεισε την συμμετοχή της σε αυτή. Το κυριότερο θέμα της Αγγλίας ήταν απ' την μια ότι δεν ήθελε να εκχωρήσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα που θα επέβαλε μια τέτοια συνεργασία και από την άλλη, μόνο το 5% των εξαγωγών της του χάλυβα πήγαινε στη δυτική Ευρώπη.⁷²

⁷⁰ Βλ Elwood, ο.π. σελ 169

⁷¹ Βλ. Χριστοδουλίδης Θ. ο.π., σελ 37

⁷² Για τον αν η Αγγλία έπραξε σωστά να αποστασιοποιηθεί από την ευρωπαϊκή ενοποίηση, είναι αντικείμενο διαμαχών για δεκαετίες. Σύμφωνα με τον Economist για την κοινή γνώμη, το Σχέδιο Schuman αποτέλεσε ένα τεστ και η αγγλική η κυβέρνηση είχε αποτύχει σ' αυτό.

Η ανταπόκριση της Δ. Γερμανίας, ήταν θετική. Ο καγκελάριος Conrad Adenauer, είδε το Σχέδιο Schuman ως ένα τρόπο να επεκτείνει τις δραστηριότητες της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας και να ξεπεράσει το σύστημα κηδεμονίας των συμμάχων, που έλεγχε τη βιομηχανική περιοχή του Ρούρ.

Η Αμερική επίσης αντιμετώπισε θετικά το Σχέδιο Schuman, τονίζοντας όμως, ότι, οι ευρωπαίοι είναι ικανοί να κάνουν από μόνοι τους προτάσεις για την ενοποίησή, την φιλελευθεροποίηση και τη δημιουργία κοινής αγοράς λίγους μόνο μήνες μετά τη ανακοίνωση του Hoffman, τον Οκτώβριο του 1949. Επίσης οι αμερικάνοι ήταν καχύποπτοι για το Σχέδιο αυτό, αναφέροντας ότι ήταν ίσως να ήταν μια πιο εκλεπτυσμένη μορφή των καρτέλ που υπήρχαν πριν τον πόλεμο.

Η συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, (ΕΚΑΧ) υπογράφεται τον Απρίλιο του 1951 στο Παρίσι. Τα προβλήματα που προκύπτουν από την συνθήκη αυτή είναι ότι κάθε χώρα προσπαθεί να υποστηρίξει τις εθνικές της προτεραιότητες στις τελικές συμφωνίες, έτσι , το ικανοποιήσει τα εθνικά της συμφέροντα, με αποτέλεσμα, σύμφωνα με το Milward, όχι τη νίκη της ενιαίας αγοράς, αλλά «ένα σύνολο πολύπλοκων κανονισμών, που προέκυπτε από την προσεχτική προσαρμογή των συμφερόντων των διαφόρων χωρών, ώστε να επιτύχουν τους ιδιαίτερους εθνικούς τους στόχους»⁷³.

Βέβαια μακροπρόθεσμα θα λυνόταν τα προβλήματα που αρχικά δημιουργήθηκαν στην κοινότητα, όπου καλλιεργείτε πλέον περιβάλλον αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των χωρών. Ανοίγεται επίσης ο δρόμος για μια γαλλο-γερμανική συμμαχία, που θα αποτελέσει το βασικά δεσμό για την ανασυγκρότηση της Ευρώπης. Ο βασικός λόγος που η ΕΚΑΧ, άντεξε στη διάρκεια του χρόνου οφείλεται στο γεγονός ότι «απέφυγε τα ερωτήματα του πολέμου και της ειρήνης δημιουργώντας, αντίθετα, ένα τυποποιημένο δίκτυο θεσμικής οικονομικής αλληλεξάρτησης.»⁷⁴

Βλ Elwood, ο.π. σελ170

⁷³ Βλ. Milward, ο.π. σελ 400

⁷⁴ Βλ. Milward,ο.π. 418

Αλλαγή πολιτικής

Το 1949 οι αμερικάνοι έχουν σημειώσει ιδιαίτερη πρόοδο στα θέματα που αφορούν την ανασυγκρότηση της Ευρώπης, όπως την πρόοδο στο πρόβλημα της Γερμανίας με το σχηματισμό Γερμανικής κυβέρνησης και την συγκατάβαση της Γαλλίας για την ανασυγκρότηση της Γερμανίας. Το 1948 το κυριότερο μέλημα τους είναι η αύξηση της παραγωγής στην Ευρώπη, ενώ το 1949, οι στόχοι τους είναι οι ίδιοι όσο αφορά το οικονομικό πεδίο, αλλάζουν όμως στρατηγική. Επίσης εκτός από την οικονομική βοήθεια, προσανατολίζονται και στην στρατιωτική βοήθεια για την ενίσχυση της άμυνας στην Ευρώπη.

Η ανάκαμψη της παραγωγής στα προπολεμικά επίπεδα που σημειώνεται το 1949 και τα σημάδια της νομισματικής σταθερότητας, ωθούν στο να δοθεί λιγότερη έμφαση στις αρχικές προτεραιότητες, και να ασκήσουν μεγαλύτερη πίεση στην φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, την μετατρεψιμότητα των νομισμάτων και τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς.

Ο λόγος που γίνεται αυτή η αλλαγή στη οικονομική πολιτική, οφείλεται στο γεγονός ότι, η ανάκαμψη στη παραγωγή δεν σύμβαλε αρκετά ώστε να διορθώσει το έλλειμμα εμπορίου και πληρωμών της Δ. Ευρώπης, με το δολάριο. Μάλιστα στις αρχές του 1949, το έλλειμμα δολαρίου μεγάλωνε όλο και περισσότερο. Αυτό οφείλονταν στο γεγονός ότι ενώ το εμπόριο μεταξύ των χωρών της Δ. Ευρώπης είχε αυξηθεί σημαντικά σε σχέση με τα προπολεμικά επίπεδα, οι εξαγωγές προς την Αμερική ήταν στάσιμες.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις λοιπόν, η υποτίμηση των νομισμάτων και ο περιορισμός των εμποδίων στις διμερές πληρωμές θα υποβοηθούσαν όχι μόνο την ολοκλήρωση των ευρωπαϊκών οικονομιών, αλλά και το πολύπλευρο διεθνές εμπόριο⁷⁵. Ο διευθυντής της ECA, Paul Hoffman, σε ομιλία του στο υπουργικό συμβούλιο του ΟΕΟΣ, ανακοινώνει, στις 13 Οκτωβρίου 1949⁷⁶, τα νέα Σχέδιο της Ουάσιγκτον για την ολοκλήρωση, με

⁷⁵ Βλ Hogan, ο.π. σελ 191

⁷⁶ Ο λόγος αυτός του Hoffman, ο οποίος είναι εξίσου σημαντικός με αυτό του Μάρσαλ στο Χάρβαρντ, τονίζει την σπουδαιότητα της ενοποίησης των Ευρωπαϊκών οικονομιών και τη δημιουργία κοινής αγοράς. Η ιστορική εμπειρία τη Αμερικής για τη δημιουργία τέτοιων αγορών την έκαναν να γνωρίζει «πώς να επιταχύνει την ανάπτυξη σε βιομηχανίες μεγάλης κλίμακας και χαμηλού κόστους παραγωγής»
Βλ Elwood, ο.π. σελ 159

πρωταρχικούς στόχους την αφαίρεση των εμποδίων στις εισαγωγές και την υιοθέτηση ενός Σχεδίου πολύπλευρων πληρωμών.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, σε προηγούμενα τμήματα της παρούσας εργασίας, ένας από τους σκοπούς του Σχεδίου Μάρσαλ, είναι να δημιουργήσει μια Δ. Ευρώπη, αρκετά δυνατή ώστε να αναχαιτίσει τους κινδύνους μιας πιθανής κομμουνιστικής ανατροπής ή μιας Σοβιετικής επίθεσης. Η οικονομική ενοποίηση θα ήταν το ένα μέρος του Σχεδίου για το σκοπό αυτό των Αμερικάνων το οποίο είναι και το αρχικό στάδιο για την εκπλήρωση του στόχου τους. Το δεύτερο μέρος, ανακοινώνεται το 1950 και αναφέρεται στη στρατιωτική ενοποίηση των χωρών της Δ. Ευρώπης. Η αλλαγή αυτή της πολιτικής από την οικονομική στην πλήρη στρατιωτική βοήθεια θα ολοκληρωθεί σε τρία στάδια:

- * Το πρώτο στάδιο ξεκινάει το 1949, όπου ο πρόεδρος Τρούμαν, υιοθετεί ένα πρόγραμμα στρατιωτικής βοήθειας, σύμφωνα με το οποίο η βοήθεια θα κατανέμεται εξίσου για την οικονομική ανασυγκρότηση και την άμυνα της Δ. Ευρώπης.
- * Το δεύτερο στάδιο, το οποίο έρχεται μετά το ξέσπασμα του πολέμου με την Κορέα, (1950) οι σχεδιαστές πολιτικής αποσύρουν χρήματα από το Σχέδιο Μάρσαλ, προς το πρόγραμμα στρατιωτικής βοήθειας.
- * Στο τρίτο στάδιο, έχουμε την αποφασιστική μεταβολή από την οικονομική στη στρατιωτική βοήθεια και την υιοθέτηση του Σχεδίου: «Δράση Αμοιβαίας Ασφάλειας» (Mutual Security Act) όπως μετονομάστηκε το Σχέδιο Μάρσαλ⁷⁷.

Οι αμερικάνοι σχεδιαστές πολιτικής, εργάζονται σκληρά προς τον στρατιωτικό εξοπλισμό της Δ. Ευρώπης στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων της Βορειοατλαντική Συμμαχίας. Από την αρχή των διαπραγματεύσεων τον Ιούλιο του 1948, μέχρι που υπογράφηκε η συνθήκη τον Απρίλιο του 1949, ο Kennan και άλλοι πολιτικοί, ισχυρίζονται ότι η Βορειοατλαντική Συμφωνία, δεν πρέπει να εμποδίσει την πραγματική ενοποίηση της Ευρώπης και την ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής ιδέας. Μεγάλες αυξήσεις στην στρατιωτική

⁷⁷ Βλ. Hogan ο.π. σελ 381-388

παραγωγή, θα άλλαζαν το εργατικό δυναμικό, και τις πρώτες ύλες, θα κατέστρεφαν τα σχέδια για την επέκταση των εξαγωγών και θα μείωναν το βιοτικό επίπεδο. Τις απόψεις αυτές ασπάζονταν και οι ευρωπαίοι αρχηγοί.

Στην προσπάθειά τους λοιπόν για συντονισμό των προγραμμάτων οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας, δημιουργείται το Δεκέμβριο του 1948, από τους υπουργούς εξωτερικών και άμυνας και τον διευθυντή της ECA, η Επιτροπή Διεύθυνσης Εξωτερικής Βοήθειας, (Foreign Assistance Steering Committee). Η επιτροπή αυτή ορίζει δύο υποεπιτροπές, με την μια να εδρεύει στη Ουάσιγκτον και την άλλη στο Λονδίνο. Σημαντικό μέλος της Επιτροπής αυτής ήταν ο Averell Harriman⁷⁸. Σκοπός των επιτροπών αυτών ήταν να προβούν σε συντονισμένες προσπάθειες, ώστε να φτιάξουν το πρόγραμμα ανασυγκρότησης, σύμφωνα με τους στόχους του Σχεδίου Μάρσαλ.

Το τελικό σύμφωνο που παρουσιάστηκε αναφέρονταν σε ένα πρόγραμμα για αύξηση της άμυνας για τις χώρες της Δυτικής Ένωσης, που θα γινόταν σε συνεργασία με τις Αμερικανικές αρχές αμοιβαίας βοήθειας, συντονισμένου σχεδιασμού και τυποποιημένης παραγωγής. Οι Ευρωπαίοι αποδέχτηκαν την ιδέα της κοινής στρατηγικής και συμφώνησαν να χρηματοδοτήσουν την άμυνα από μη-πληθωριστικές πηγές. Σε αντάλλαγμα οι αμερικάνοι, θα παρείχαν εξοπλισμό και βοήθεια, αλλά και χρήματα, ώστε να αντισταθμιστεί η αυξημένη στρατιωτική παραγωγή στις πολιτισμένες χώρες.

Και σε αυτή τη φάση, όπου έχουμε την προσπάθεια της Αμερικής για στρατιωτική σε συνδυασμό με την οικονομική βοήθεια το πρόβλημα της Γερμανίας, εμφανίζεται ξανά. Ποιος θα ήταν ο ρόλος της Γερμανίας? Η συμμετοχή της στο Νάτο θα σήμαινε ότι θα έπρεπε να έχει στρατό και επομένως τη δημιουργία άμυνας. Πόσο όμως επιθυμούσαν κάτι τέτοιο η Γαλλία, Αγγλία αλλά και οι υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, αφού οι μνήμες του πολέμου ήταν ακόμα ζωντανές?

Βέβαια, δεν υπήρχε ακόμα η σκέψη για στρατιωτικό εξοπλισμό της Γερμανίας και να γίνει μέλος του Νάτο. Μια λύση θα μπορούσε να ήταν η ένωση των ζωνών των συμμαχικών δυνάμεων κατοχής. Αυτό θα μείωνε τον

⁷⁸ Δεν είναι τυχαία η επιλογή του Harriman ειδικού αντιπρόσωπου της ECA στην Ευρώπη, σε αυτή τη θέση αφού αυτός αντιπροσώπευσε τις ΗΠΑ, στην οικονομική επιτροπή της Δυτικής Ένωσης.

Βλ. Hogan ο.π. σελ 193

κίνδυνο μιας Σοβιετικό- Γερμανικής προσέγγισης και θα καθιστούσε δυνατό για τις δυτικές δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν τις πηγές της Γερμανίας χωρίς να γίνουν ξανά θύματα της.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι από τη διαφορετική θέση που κρατάνε οι μεγάλες δυνάμεις της Ευρώπης στην προσπάθεια της Αμερικής για τη στρατιωτική και οικονομική ανασυγκρότηση της Γερμανίας, διαφαίνεται για άλλη μια φορά, ότι οι Ευρωπαίοι, επιθυμούν την ενοποίηση αυτή, αλλά με το δικό τους τρόπο και όχι αυτό που προσπαθούν να επιβάλλουν οι αμερικάνοι. Εξάλλου, τόσο η Γαλλία όσο και η Αγγλία, έπρεπε να συνδυάσουν τα εθνικά τους συμφέροντα με αυτά της ενοποιημένης Ευρώπης και ίσως αυτό, ήταν το δυσκολότερο κομμάτι των διαπραγματεύσεων. Τις δυσκολίες αυτές στις διαπραγματεύσεις πρέπει να τις δούμε στο πλαίσιο εκείνης της εποχής και παρ' όλο που δεν σημειώνονταν άμεση πρόοδος, υπήρχε προσπάθεια και συνεχείς δουλεία κάθε χώρας να διεκδικήσει αυτά που ήθελε. Αυτό εξάλλου επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι οι προσπάθειες για την ενοποίηση συνεχίστηκαν, μετά την λήξη παροχής βοήθειας, μέχρι και σήμερα.

Στο συγκεκριμένο θέμα της Γερμανίας, οι σύμμαχοι ήταν διαχωρισμένοι, στις θέσεις τους. Οι Άγγλοι και οι Γάλλοι ήταν εναντίων των αμερικάνων όσο αφορά τις πληρωμές της Γερμανίας και οι Αμερικάνοι με τους Άγγλους ήταν αντίθετοι με τους Γάλλους σχετικά με το Σχέδιο Monnet και τις απαιτήσεις τους από τη Γερμανία. Οι Γάλλο- αμερικανικές διαφορές ήταν ιδιαίτερα έντονες και δείχνουν για άλλη μια φορά, πόσο δύσκολη ήταν η επίλυση του Γερμανικού προβλήματος. Δεν είναι ίσως τυχαίο, ότι οι Γάλλοι έχουν μεγαλύτερες διαφορές με τους αμερικάνους αφού αυτοί ήταν που πρωτοστάτησαν, σε όλες τις φάσεις στην δημιουργία της Ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Οι Γάλλοι λοιπόν, όπως και το 1945, προσπαθούν να ελέγξουν τη παραγωγική ικανότητα της Γερμανίας, ιδιαίτερα τις βιομηχανίες άνθρακα και ατσαλιού της περιοχής του Ρούρ, έτσι ώστε να εμποδίσουν την πιθανότητα για εξοπλισμό της Γερμανίας και να διασφαλίσουν τις απαιτήσεις του Σχεδίου Monnet. Το πρόγραμμα τους αναφέρονταν σε έλεγχο στην παραγωγή και στις επενδύσεις της περιοχής του Ρούρ, εγγυήσεις σχετικά με την ιδιοκτησία και τη διεύθυνση της βιομηχανίας της ίδιας περιοχής για την περίοδο μετά την κατοχή όπως και την παρεμπόδιση του εξοπλισμού της Γερμανίας. Επίσης οι

Γάλλοι αντιτίθενται στην απόφαση της Αμερικής, να διατηρήσει η Γερμανία 167 μηχανήματα⁷⁹ που είχαν αρχικά προοριστεί να μετακινηθούν ως πληρωμές.

Κατά τους πρώτους μήνες του 1949, υπήρχε πολύ μικρή πρόοδος σε αυτά τα θέματα. Οι γάλλοι με την υποστήριξη των άγγλων, θέλησαν να συνδέσουν το πρόβλημα των επανορθώσεων, με περιορισμούς και απαγορεύσεις για τη Γερμανική βιομηχανία, ελπίζοντας ότι αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να κάνουν παραχωρήσεις οι αμερικάνοι. Το State Department, διαχωρίζεται στο σημείο αυτό από το Army Department, αφού το πρώτο, δέχεται να συζητήσει με τους συμμάχους, ενώ το Army Department, με κύριο εκπρόσωπο τον Clay, είναι αντίθετο με τις διεκδικήσεις των συμμάχων⁸⁰.

Και οι δύο πλευρές παρουσίασαν στις συζητήσεις τους τα συνηθισμένα επιχειρήματα: οι άγγλοι και οι γάλλοι, ισχυρίζονται ότι διακυβεύεται η εθνική ασφάλεια από τη Γερμανική απειλή, εάν δεν υπάρξουν προγράμματα για τον έλεγχο των στρατιωτικών βιομηχανιών της Γερμανίας. Οι αμερικάνοι, απ' την άλλη, κατηγορούν τους συμμάχους ότι ενδιαφέρονται περισσότερο για τα οικονομικά τους συμφέροντα απ' ότι για την ασφάλειά τους και ότι αν έβαζαν τη Γερμανία σε μια βάση αυτοσυντήρησης θα επωφελούνταν η Ευρώπη ως σύνολο⁸¹.

Μετά από εβδομάδες συζητήσεων και διαπραγματεύσεων με την Αμερική, καταλήγουν, όσο αφορά τις επανορθώσεις, στην αφαίρεση από τη Γερμανία ένα μικρό αριθμό μηχανημάτων. Όσο αφορά τις διαπραγματεύσεις για τους περιορισμούς και τις απαγορεύσεις που επιδίωκαν η Αγγλία και η Γαλλία, κατέληξαν, σε μία συμφωνία που ικανοποιούσε και τις δύο αντίστοιχα, με τον περιορισμό της γερμανικής ναυπηγικής, και τη διατήρηση ενός συγκεκριμένου ορίου στη παραγωγή ατσαλιού στη περιοχή του Ρούρ.

Το δυσκολότερο όμως θέμα των διαπραγματεύσεων ήταν η συγχώνευση των τριών ζωνών κατοχής, στην Γερμανία. Οι διαπραγματεύσεις αυτές καθυστέρησαν, γιατί οι αμερικάνοι ζητούσαν ιδιαίτερη θέση στα θέματα που σχετίζονταν με το εξωτερικό εμπόριο της Γερμανίας και τη διαδικασία

⁷⁹ Η απόφαση αυτή γίνεται από την επιτροπή, Humphrey, τον Ιανουάριο του 1949. Η επιτροπή αυτή εκδίδει μια λίστα για τις επανορθώσεις που έπρεπε να πληρώσει η Γερμανία και τα μηχανήματα που θα έπαιρναν οι νικητές του πολέμου.

⁸⁰ Η διαφορά αυτή μεταξύ State και Army Department, θα λυθεί αργότερα από το Διεθνές Συμβούλιο Ασφαλείας (National Security Council), με ένα κείμενο που εγκρίνει και ο πρόεδρος Τρούμαν.

⁸¹ Βλ Hogan ο.π. σελ 197.

ψηφοφορίας, σε περιπτώσεις που σχετίζονταν με την άσκηση εξουσίας των συμμάχων, κάτω από ένα θέσπισμα κατοχής. Παρόλο που συντάχθηκε ένα έγγραφο για το παραπάνω θέμα, οι αμερικάνοι το θεώρησαν «άδικο έγγραφο» αφού έδινε μεγάλη κυριαρχία στους συμμάχους δημιουργώντας κίνδυνο απαλλοτρίωσης των Γερμανών και δίνοντας στους Γάλλους νέες ευκαιρίες για να εμποδίσουν την ανασυγκρότηση της Γερμανίας.

Η τελική διευθέτηση του προβλήματος της Γερμανίας, δίνεται στο συμβούλιο της Ουάσινγκτον, που συνέρχεται τέλος Μαρτίου και αρχές Απριλίου το 1949 από τους υπουργούς εξωτερικών. Βασικός στόχος του Συμβουλίου ήταν η υπογραφή της συνθήκης του Νάτο, όμως ο Acheson⁸² κανονίζει μια εφ' όλης της ύλης συζήτηση για το Γερμανικό πρόβλημα. Προτείνει για τα γερμανικά ζητήματα να είναι υπεύθυνη η ίδια η Γερμανία και όχι οι συμμαχικές ζώνες κατοχής. Οι σύμμαχοι θα διατηρούσαν συγκεκριμένες δυνάμεις, όπως ορίστηκαν από το συμβούλιο του Λονδίνου τον Ιούνιο του 1948 και αυτές οι δυνάμεις θ' αναφέρονταν, σε ένα απλό θέσπισμα κατοχής. Ο ρόλος όμως των συμμάχων για τις συγκεκριμένες και άλλες περιοχές, θα ήταν ο παθητικός έλεγχος, που θα ασκούσαν από πολιτικούς και όχι στρατιωτικούς υπαλλήλους.

Οι άγγλοι και οι γάλλοι αποδέχτηκαν την πρόταση αυτή του Acheson, όπως επίσης και άλλες διαπραγματεύσεις που έλυναν τις απαιτήσεις της Αμερικής για τη συγχώνευση των τριών ζωνών κατοχής και τις διαδικασίες ψηφοφορίας μεταξύ των δυνάμεων. Η συμφωνία ήρθε πολύ ευκολότερα απ' ότι αναμενόταν. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αλλαγή της πολιτικής που υιοθετούν οι γάλλοι στην πολιτική τους. Σκοπός τους τώρα γίνεται η προσέγγιση των Γερμανών. Επίσης, οι άγγλοι και οι γάλλοι, θέλησαν να κερδίσουν την έγκριση των αμερικάνων, για θέματα όπως η κυριαρχία στο Ρούρ και τους περιορισμούς στην Γερμανική βιομηχανία.⁸³

Το Νοέμβριο του 1950, όταν οι κινέζοι παίρνουν μέρος στο πόλεμο της Κορέας, ξεκινάει η δεύτερη φάση αλλαγής πολιτικής της Αμερικής προς την ανασυγκρότηση της Ευρώπης. Εξαιτίας του φόβου για μια επέκταση των κομμουνιστών, ο Λευκός Οίκος, επεκτείνει τις δαπάνες για άμυνα και ετοιμάζει

⁸² Ο Acheson , γίνεται το 1949, υπουργός εξωτερικών στη θέση του Μάρσαλ.

⁸³ Βλ Hogan, ο.π. σελ198-199

την χώρα για πόλεμο, ενώ το Πεντάγωνο και το State Department πιέζουν τις Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να ενισχύσουν το Νάτο και να βάλουν τη Δ. Γερμανία στην κοινή άμυνα. Έτσι ο εξοπλισμός έχει τώρα πρώτη προτεραιότητα στην αμερικανική πολιτική, αποσύροντας χρήματα από το Σχέδιο Μάρσαλ για να υποστηρίξουν την άμυνα.

Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε προβλήματα στις χώρες που συμμετέχουν στη Βορειοατλαντική συμμαχία. Ο ρυθμός εξοπλισμού ξεπέρασε το ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης στη Δ. Ευρώπη, ο δείκτης τιμών αυξήθηκε και το έλλειμμα δολαρίου μεγάλωσε⁸⁴. Έτσι οι Ευρωπαίοι εξαρτιούνται τώρα περισσότερο από την αμερικανική βοήθεια και δυσανασχετούν με τις ΗΠΑ και την άμυνα που προσπαθούν να δημιουργήσουν καθότι το κόστος της είναι μεγαλύτερο απ' ότι αυτό που μπορούν να αντέξουν.

Αλλά και μεταξύ των χωρών της Ευρώπης δημιουργούνται προβλήματα και οξύνονται οι πολιτικές αντιπαραθέσεις μεταξύ τους αφού ο κίνδυνος εξοπλισμού της Γερμανίας θα μπορούσε να οδηγήσει τους συμμάχους της σε ακόμα ένα πόλεμο. Η μεταβολή της παραγωγής προς την άμυνα οδήγησε σε υψηλότερους φόρους και πληθωριστικές πιέσεις, επίσης, η μείωση των κοινωνικών δαπανών, απείλησε σημαντικά το επίπεδο διαβίωσης και έκανε πιο ευδιάκριτη τη διαφορά των κοινωνικών στρωμάτων. Στο πολιτικό επίπεδο η κατάσταση χειροτερεύει αφού, οι κυβερνήσεις αρχίζουν να πέφτουν και να δημιουργείται μια τάση προς πολιτική πόλωση, αφού τα κεντρώα κόμματα χάνουν έδαφος σε σχέση με αυτά της Δεξιάς και της Αριστεράς.

Όμοια, αναστάτωση υπάρχει και στο εσωτερικό της Αμερικής. Σύμφωνα με τον Hogan⁸⁵ από την έναρξη τη βοήθειας Μάρσαλ, υπάρχουν δύο αντίθετες παρατάξεις για το πρόγραμμα ανασυγκρότησης. Οι συντηρητικοί απ' τη μια και οι «διεθνιστές» απ' την άλλη, οι οποίοι υποστηρίζουν το πρόγραμμα ανασυγκρότησης από την αρχή του. Οι συντηρητικοί, οι οποίοι είναι αντίθετοι με το πρόγραμμα ανασυγκρότησης, επιμένουν ότι το ελεύθερο εμπόριο, μαζί με τα πολυδάπανα προγράμματα στο εσωτερικό καθώς και η οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στο εξωτερικό, θα οδηγούσαν σε οικονομική ύφεση τις

⁸⁴ Για εκτενέστερες πληροφορίες σχετικά με τη δύσκολη κατάσταση της Ευρώπης την περίοδο αυτή, βλ Richard M Bissel, Jr, "European Recovery and The Problems Ahead", *The American Economic Review*, Vol 42, No 2, Papers and Proceedings of the Sixty-fourth Annual Meeting of the American economic Association, May 1952 306-326

⁸⁵ Βλ Hogan, ο.π. σελ 337-340 και 380- 382

ΗΠΑ. Αυτές οι απόψεις ενισχύονταν από το McCarthy, ο οποίος υποστηρίζει ότι οι φιλελεύθεροι διεθνιστές, υποκινούνται από τις προσπάθειες των κομμουνιστών να ανατρέψουν το καπιταλιστικό σύστημα.

Ενώ οι απόψεις αυτές δεν βρίσκουν αποδοχή πριν το 1950, με το ξέσπασμα του πολέμου στην Κορέα, οι απόψεις του Μακαρθιανισμού και των συντηρητικών συμβάλλουν στη νίκη των Ρεπουμπλικάνων στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1950, γεγονός καθοριστικό για την εξέλιξη του Σχεδίου Μάρσαλ.

Αυτή η αλλαγή πολιτικής στο εσωτερικό της Αμερικής οδήγησε στην νίκη της στρατιωτικής διπλωματίας, υπέρ της οικονομικής και στην συνέχεια στην παύση της βοήθειας Μάρσαλ, στις 31 Δεκεμβρίου 1951. Όμως, οι σχεδιαστές του Σχεδίου Μάρσαλ, δεν εγκατέλειψαν την σύνθεση του New Deal ως οδηγό δράσης. Η πολιτική τους τώρα συνδύαζε τα θέματα της οικονομικής ολοκλήρωσης και της αυξημένης παραγωγικότητας με το σιωπηλό ενδιαφέρον για μία «κοινωνική δικαιοσύνη». Έλπιζαν δηλαδή με αυτό τον τρόπο να συγχωνεύσουν τις πολιτικές με τις στρατιωτικές απαιτήσεις επιδεικνύοντας μια καλύτερη μέρα για τη Δ. Ευρώπη, η οποία, σύμφωνα με την έκφραση του Hogan, θα έχει επάρκεια σε «όπλα και βούτυρο»⁸⁶.

Επίσης, ο πρόεδρος Τρούμαν, στην προσπάθειά του να μην εγκαταλειφθεί οικονομική ενίσχυση στην Ευρώπη, υποστηρίζει ότι οι ΗΠΑ μπορούν να ενισχύσουν την Ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση, αν χρησιμοποιούσαν την κατάλληλη δημοσιονομική και χρηματοδοτική πολιτική που θα προέκυπτε από τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Μόνο με αυτό τον τρόπο, θα διατηρούσαν το επίπεδο διαβίωσης σε ένα συγκεκριμένο σημείο και θα δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις για μια ελεύθερη οικονομία στο εσωτερικό.

Όμως, η οικονομική κρίση του 1952, η οποία προέκυψε από τις αυξημένες δαπάνες για άμυνα, ενδυνάμωσαν τη θέση του Κογκρέσου και τις κοινής γνώμη για την παύση της βοήθειας Μάρσαλ. Οι υψηλοί φόροι, οι ελλείψεις σε πρώτες ύλες, τα αυξανόμενα ελλείμματα και οι πληθωριστικές πιέσεις ενδυνάμωσαν τις απόψεις των συντηρητικών οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η Ευρώπη δεν προσπαθεί αρκετά ώστε να βοηθήσει την ανασυγκρότησή της και ότι η συνέχιση παροχής βοήθειας θα οδηγούσε σε οικονομική καταστροφή

⁸⁶ Βλ Hogan, ο.π. σελ 382

των ΗΠΑ. Βασισμένοι σε αυτά τα επιχειρήματα, οι συντηρητικοί εξαπολύουν έφοδο κατά του Σχεδίου Μάρσαλ.

Η διαμάχη μεταξύ τη κυβέρνησης Τρούμαν και συντηρητικών που οδήγησε στην τελική πτώση της ECA και του Σχεδίου Μάρσαλ, ολοκληρώθηκε σε δύο μέτωπα. Το πρώτο μέτωπο αναφέρεται στο ποσό της βοήθειας που θα προβλέπονταν να δοθεί για το επόμενο έτος και το δεύτερο μέτωπο, αναφέρεται στο θεσμικό – οργανωτικό τμήμα κατανομής της βοήθειας. Σύμφωνα με την οικονομική βοήθεια, η κυβέρνηση προτείνει την παροχή περίπου 8,5 δις δολάρια για στρατιωτική και οικονομική βοήθεια για όλο τον πλανήτη, από τα οποία τα 2,5 δις θα κατευθύνονταν σε οικονομική βοήθεια.

Η κυβέρνηση, στην προσπάθειά της να κερδίσει την υποστήριξη των συντηρητικών και του Κογκρέσο παρουσιάζει την οικονομική βοήθεια, ως μέρος ενός ευρύτερου μέτρου, δίνοντας ουσιαστικά μεγαλύτερη έμφαση στην στρατιωτική βοήθεια και ονομάζοντας την οικονομική βοήθεια ως υποστήριξη για άμυνα. Η στρατηγική όμως αυτή αποτυγχάνει, αφού οι συντηρητικοί, περιέκοψαν πάνω από ένα δις δολάρια από την αρχική πρόταση για την οικονομική βοήθεια και έτσι μειώθηκε από 2,5 σε 1,44 δις το ποσό για την οικονομική βοήθεια. Από αυτό το ποσό, κάτι λιγότερο από ένα δις δολάρια προορίζονταν για τη Δ. Ευρώπη.

Όσο αφορά το θεσμικό πλαίσιο, στο τέλος του 1950, ο Τρούμαν εγκρίνει την απόφαση για δημιουργία διατμηματικής επιτροπής που θα ελέγχει τα προγράμματα στρατιωτικής και οικονομικής βοήθειας. Δημιουργείται έτσι η «Διεθνείς Επιτροπή για Θέματα Ασφάλειας, (International Security Affairs Committee, ISAC) η οποία αντιπροσωπευόταν από εκπροσώπους των τμημάτων Πολιτείας (State Dept), Οικονομικών και Άμυνας από την ECA και το ειδικό γραφείο του προέδρου. Ο αντιπρόσωπος όμως του State Dept, ήταν ο αρχηγός της επιτροπής και διευθύνον για θέματα ασφάλειας. Αυτό ενδυνάμωσε την κυριαρχία του State Dept, σε βάρος της ECA,

Επίλογος

Παρουσιάστηκε παραπάνω, το Σχέδιο Μάρσαλ και η προσπάθεια για την ευρωπαϊκή οικονομική ολοκλήρωση. Η προσπάθεια αυτή όπως είδαμε προέκυψε είτε από μελέτες και έρευνες της αμερικανικής διπλωματίας, όπως αυτές των Acheson, Clayton, Kennan είτε από κάποιες επιτροπές ή θεσμούς, όπως την Επιτροπή Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας, την Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών και το Σχέδιο Schuman. Μετά το 1950, παρουσιάστηκε η αλλαγή πολιτικής που υιοθετούν οι αμερικάνοι και το τέλος της βοήθειας το 1951.

Κατά πόσο η βοήθεια Μάρσαλ συνέβαλλε πραγματικά στην ανασυγκρότηση της Ευρώπης, είναι ένα θέμα, όπου σύμφωνα με το Hogan είναι ίδιο με την ερώτηση, εάν το ποτήρι είναι μισογεμάτο ή μισοάδειο. Ενώ οι συμφωνίες του 1948-1949 για το εμπόριο και τις πληρωμές, αφαίρεσαν κάποια εμπόδια που είχαν προκύψει από την περίοδο του μεσοπολέμου, δεν έθεσαν τέλος στο διμερισμό που υπήρχε στη Δυτική Ευρώπη. Οι αμερικάνοι συμβιβάστηκαν με λιγότερα απ' αυτά που επιθυμούσαν, απ' την μια εξαιτίας της αντίστασης που βρήκαν από τους ευρωπαίους και απ' την άλλη εξαιτίας του γεγονότος ότι έθεσαν πρώτη προτεραιότητα στην παραγωγή.

Εφόσον εκπλήρωσαν αυτό το στόχο, η ECA υιοθέτησε πολιτική προσαρμογής των συναλλαγματικών ισοτιμιών, περιορισμού των δασμών και μετατρεψιμότητας των νομισμάτων, από το οποίο προέκυψε η υποτίμηση της στερλίνας, η ευθυγράμμιση των υπόλοιπων ευρωπαϊκών νομισμάτων και η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πληρωμών⁸⁷. Η ΕΕΠ, φιλελευθεροποίησε τις ενδο-ευρωπαϊκές πληρωμές, χαλάρωσε τις πιέσεις για διάκριση και ουσιαστικά μείωσε τους περιορισμούς στο εμπόριο.

Σύμφωνα με τον Milward, οι όροι με τους οποίους πραγματοποιήθηκε τελικά η ευρωπαϊκή ανασυγκρότηση, ήταν περισσότερο Ευρωπαϊκοί παρά Αμερικάνικοι.... Στην Ευρωπαϊκή Ένωση Πληρωμών έπρεπε να αναγνωριστεί η Βρετανική θέση, ενώ στο Σχέδιο Schuman η Γαλλική. Σύμφωνα με τον ίδιο, το πολυμερές ενδο-ευρωπαϊκό εμπόριο, έθεσε όρια στις επιλογές εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής των συμμετασχόντων χωρών. Με αυτό τον τρόπο

⁸⁷ Βλ. Hogan, ο.π. σελ 437

παρήγαγε ένα είδος υπερεθνικού οικονομικού συντονισμού, που οι αμερικάνοι θεώρησαν ως το κλειδί για μια ενιαία κοινή αγορά.

Βιβλιογραφία

1. Hogan Michael J. "The Marshall Plan, America, Britain, and the reconstruction of western Europe", Cambridge University Press, Cambridge, 1987
2. Milward Alan S. "The Reconstruction of Western Europe 1945-51" Methuen & Co. Ltd, 1984
3. Milward A., Lynch F, Romeo F., Raniery R. Soerensen V. "The Frontier of Natinal Sovereignty, Histiry abd theory 1945- 1992, Routledge, London and New York, 1993
4. Elwood, David W., "Rebuilding Europe, western Europe, America and thd Poswar Reconstruction", Longman, London, 1992
5. Kindleberger Charles P., "Marshall Plan Days", Allen & Unwin Inc, London, 1987
6. Hirschman, Albert O., "Crossing Boundaries", Zone Books, 1998
7. Eichengreen Barry, "Europe's post war Recovery", Cambridge University Press, 1995
8. Vadney, T.E. "The World since 1945", Penguin Books, London, 1998
9. Στεφάνου Κ, Φατούρος Αρ. Χριστοδουλίδης Θ. «Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές». Τόμος Α'. Σιδέρης, Αθήνα, 2001

Άρθρα

1. Maier S. Charles, " The Two Post War Eras And the Conditions for Stability in Twentieth- Century Western Europe", *The American Historical Review*, Vol 86, No2, April 1981, 327-352
2. Schucker S. Kindelberger C., [The Two Postwar Eras]:Comments, *The American Historical Review*, Vol 86, No2, April 1981, 353-362
3. Clayton L. William, "GATT, The Marshall Plan, and OECD, *Political Science Quarterly*, Vol 78, No 4, Dec., 1963, 493-503

4. Gordon Lincoln "The Organization for European Economic Cooperation" *International Organization*, Vol. 10, No 1, Feb., 1956, 1-11
5. Hamberg D., "The Recession of 1948-49 in The United States", *The Economic Journal*. Vol 62, No 254, Mar., 1952, 1-14
6. Hirschman Albert O., "Negotiations and Issues", *The Review of Economics and Statistics*, Vol 33, No 1, Feb., 1951, 49-55
7. Bissel Richard, Jr, "European Recovery and the Problems Ahead", *The American Economic Review*, Vol, No 2, Papers and Proceedings of the sixty forth Annual meeting of the American Economic Association, May 1952, 306-326
8. Hostelitz Bert F., "Four Reports on Economic Aid to Europe", *The Journal of Political Economy*, Vol. 56, No 2, April 1948, 109-123
9. Menderhausen Horst, "First Tests of the Schuman Plan", *The Review of Economics and Statistics*, Vol. 35, No 4, Nov., 1953, 296-288